

Megaron

<https://megaron.yildiz.edu.tr> - <https://megaronjournal.com>
DOI: <https://doi.org/10.14744/MEGARON.2022.37084>

MEGARON

Makale [Article in Turkish]

1943-1973 yılları arasında hazırlanan müzecilere ait terfi tezlerinin mimarlık tarihi açısından değerlendirilmesi

Çiğdem BİLGEN¹, Nur URFALIOĞLU²

¹Fenerbahçe Üniversitesi Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi, İstanbul, Türkiye

²Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye

¹Fenerbahçe University Faculty of Engineering and Architecture, İstanbul, Turkey

²Yıldız Technical University, Department of Architecture, İstanbul, Turkey

MAKALE BİLGİSİ

Makale Hakkında

Geliş: 08 Temmuz 2019

Revizyon: 07 Şubat 2022

Kabul: 09 Şubat 2022

Anahtar sözcükler:

Arşiv; kültür varlıkları; mimarlık tarihi; müzeci; terfi tezi

ARTICLE INFO

Article history

Received: 08 July 2019

Revised: 07 February 2022

Accepted: 09 February 2022

Key words:

Archive; cultural heritage; architectural history; museologist; promotional dissertation

Evaluation of promotion theses of museologists prepared between 1943 and 1973 in terms of architectural history

EXTENDED ABSTRACT

Works by museologists with different occupations and titles featuring important documents are in the archive of the General Directorate of Cultural Heritage and Museums of T.R. Ministry of Culture and Tourism. Archivers recorded them at the Ministry of Culture's inventory as "promotional thesis" and organised them in 330 files from folders 1 to 34. The General Directorate of Classics and Museums demanded such theses from museologists for promotional purposes. Contents and constructs of dissertations about different fields and subjects featured important references. Therefore, these theses have a characteristic to enlarge the scale of research topics or enhance efforts leading to literature scanning for respective research subjects. Thirty-seven of 330 theses with known dates and authors included important information in architectural history and were investigated in the doctoral thesis study. Such 37 dissertations covering the period 1943–1973 were prepared considering Law on Organization of Museums and Observatories numbered 2530 enacted in TGNA on 23rd June 1934. It is the first legal arrangement in Turkish museology's history to officially register museums as separate institutions causing a leap in Turkish museology as of its effective date. With this law, guidebooks illuminating cities' architectural history written by museologists between 1930s and 1970s and published by the Board of Education and Ministry of Culture were prepared alongside promotional theses – products of Turkish museology's progress. This study illustratively evaluates promotional theses written based on law dated 1934 in architectural history. With the study of the 37 theses, written between 1943 and 1973, detection of another respective thesis in the archive and determination of the relevant legislative link and reasoning behind has gained critical importance. When we look at the selection of the topics of the promotion thesis, we see a great variety and substantiality in the subjects. Additionally, it has been targeted to inspire the researchers who have studied in the fields of the topics of respective thesis and their topics. The subjects in these archive documents are archaeological sites, single building scale, urban history studies and period studies. Within the scope of this article, one example of these topics has been selected. The thesis chosen as an example of archaeological sites is Raci Temizer's thesis entitled "Ayazmayeni Köyü Kayapınar

*Sorumlu yazar / Corresponding author

*E-mail adres: cigdemaratbilgen@yahoo.com

Published by Yıldız Technical University Press, İstanbul, Turkey

Copyright 2022, Yıldız Technical University. This is an open access article under the CC BY-NC license (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).

Höyüğü Buluntuları” written in 1952. Another thesis is the subject of a single structure scale and M. Hadi Altay’s thesis titled “Revan Köşkü”, written in 1958. The third thesis is an example of urban history studies titled “Kastamonu Eski Eserler Kılavuzu” and it was written by Ahmet Gökoğlu in 1949. The last sample promotion thesis chosen as a period study belongs to the Cengiz Köseoğlu. The title of the promotion thesis written in 1970 is “Maraş’ta Dulkadiroğlu Mimarisi”. A detailed text about these theses is included in this article study. In addition, the catalogues of these four sample theses, which have been prepared in accordance with the A3 format in the excel file, have been included in the study. The differentiation of promotion theses in catalogues has been in the form of placing only selected sample pages from the text pages and turning all the images contained in the theses into one or more tables. Due to these catalogues, promotion theses have become more descriptive, and evaluations of these theses have been made in detail in many ways. Consequently, this article also emphasises the benefit of this cataloguing method applied for promotion theses. All theses, just like the other theses in the archive of Cultural Assets and Museums General Directorate, are the product of culture policies that started to be applied in the fields of historical works and museums in the Early Republic Period. As stated in the respective acts of law, the promotion of the museum officials as a result of their scientific works prepared in their workplace museums is very important. In addition, the museum officials’ examining the architectural works in their theses, both in a visual and literal way is also very important in showing the significance of the contribution of this work not only to the history of architecture but also art history, restoration, archaeology and any other related fields. The Museum Officials criteria in determining the aims for selecting the topics of their theses from filling the gaps in the literature topics, contributing to the museum they work for or working in the fields of their interest or curiosity, shows not only the great contribution of the theses to the Turkish Museum History but also proves that they were prepared in a way to capture the fields of architecture and art history. This study aims to emphasise the importance of this point as well. In order for researchers and scientists to access the data in the theses and use this data in their own studies, it is necessary to reveal these theses contained in the ministry archive.

ÖZ

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı’na bağlı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü arşivinde, Türkiye genelindeki müzelerde farklı unvanlarla çalışmış, değişik meslek gruplarından gelen müze memurlarına ait önemli belge niteliği taşıyan birtakım çalışmalar bulunmaktadır. Bu çalışmalar, Kültür Bakanlığı envanterine “terfi tezi” olarak kaydedilmiş ve arşiv yetkilileri tarafından Klasör 1’den başlamak suretiyle, Klasör 34’e kadar numaralandırılarak 330 dosya şeklinde tanzim edilmiştir. Bu tezler, müzelerde memurluk vazifesini yürüten müzecilerin terfi edebilmeleri için Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü tarafından müzecilerden talep edilmiştir. Birçok alanda ve oldukça özgün konu seçimleri yapılarak yazılan tezlerin içerik ve kurguları incelendiğinde, önemli referans kaynak olma vasfı taşıdıkları görülmektedir. Üç yüz otuz adet tezin içerisinde, tarih bilgileri ve müellifleri belli olan 37 adet çalışmanın mimarlık tarihi açısından önemli bilgiler içerdiği görülmüş ve doktora tez çalışmasında bu tezler irdelenmiştir. 1943-1973 yılları arasında kapsayan bu 37 adet terfi tezinin, 23 Haziran 1934 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde kabul edilen 2530 sayılı Müze ve Rasathane Teşkilât Kanunu’na göre hazırlandıkları tespit edilmiştir. Bu kanun, Türk müzecilik tarihinde, müzeler teşkilâtını ayrı bir kurum olarak resmen tescilleyen ilk yasal düzenleme olmasının yanı sıra yürürlüğe girdiği tarihten itibaren Türk müzeciliğinin de hızlı bir şekilde gelişimine neden olmuştur. Bu kanunla beraber ülke müzeciliğindeki ilerleyişin ürünleri olan terfi tezlerinin yanında, 1930 ve 1970’li yılları kapsayan zaman aralığında yine müzeciler tarafından yazılarak Maarif Vekaleti ve Kültür Bakanlığı tarafından yayımlanmış, kentlerin tarihine ve mimarisine ışık tutan kılavuz kitaplar hazırlanmıştır. Bu çalışmada, 1934’te kabul edilen kanuna istinaden yazılmış terfi tezlerinin birkaç örnek üzerinden, mimarlık tarihi açısından değerlendirmesi yapılmıştır.

Atıf için yazım şekli: Bilgen Ç, Urfaloğlu N. Evaluation of promotion theses of museologists prepared between 1943 and 1973 in terms of architectural history. *Megaron* 2022;17(1):83–106. [Article in Turkish]

GİRİŞ

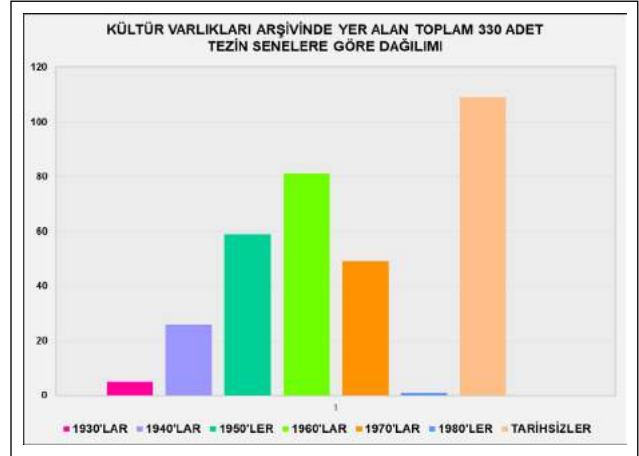
Osmanlı döneminde esas olarak Osman Hamdi Bey ile başlayan eski eser ve müzecilik alanlarında ülke topraklarında yer alan tarihsel ve kültürel değerlerin korunup kollandığı hassas yaklaşım, Cumhuriyet dönemine aktarılmış ve cumhuriyet yönetiminin ardından hükümet politikalarının kültür gündeminde gelişimin ve değişimin öncülüğünü yapan bir hale bürünmüştür. Osman Hamdi Bey’in müze müdürlüğü yaptığı süre zarfında müzeye ait eser koleksiyonlarının kayıt ve envanterlerinin yapılmasıyla bu eserlerin kataloglarının yapılabilmesi için özellikle yabancı bilim insanları ve arkeologlardan yararlanması Türk müze-

ciliğinde eski eser koruma bilincinin ne boyutta olduğunu gözler önüne sermektedir. Ülke müzeciliğini çağdaş medeniyetler seviyesine ulaştırma gayreti Cumhuriyet’in ilanı ile beraber büyük bir ivme kazanmış, kültürel varlıklara olan bakış açısındaki titizlik doğrultusunda ülkemizde kültürel değerlerin kayıt altına alınması, envanter ve katalogların oluşturulmasına dair birçok önemli kurum ve kişiye vazife verilmiştir (Bilgen, 2014). Bu kurumlardan en önemlisi ise, kökü 1930’lu yıllara uzanan ancak resmi olarak kuruluşu 1971 yılı olan Kültür Bakanlığı’dır.¹ Taşınır-taşınmaz kültür varlıkları ve sanat eserlerinin korunması ile ilgili olarak bu kurum, 1934 yılında Türk müzecilik tarihinde çok büyük bir atılıma imza atmıştır. 23 Haziran 1934 tarihinde kabul

¹ Bakanlığın adı 2003 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığı olarak yeniden düzenlenmiştir.

edilen 2530 sayılı “Müze ve Rasathane Teşkilat Kanunu” ile birlikte müzelere tayin edilecek personelin niteliklerinin ve görev tanımlarının yapılması ile müzecilik tarihinde yeni bir sürece girilmiştir (Yıldız, 2010). Bu kanun kapsamında, Türkiye’nin değişik bölgelerinde yer alan müzelerde vazifelenirilmiş müze memurlarına terfi etmeleri amacıyla farklı zamanlara ait tez çalışmaları yaptırıldığı, günümüzde T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü arşivinde bulunan terfi tezlerinden anlaşılmaktadır.

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü arşivinde, “terfi tezi” olarak tanımlanan bu arşiv belgeleri, 330 dosya şeklinde olup, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü arşivinden sorumlu personelce Klasör 1’den Klasör 34’e kadar numaralandırılmak suretiyle muhafaza altına alınmıştır. Günümüze kadar ulaşabilmiş bu 330 adet terfi tezi konu dağılımları açısından incelendiğinde birçok farklı alanı kapsadığı görülmektedir. Halk bilimi, hukuk, coğrafya, dil bilimi, tarih, sanat tarihi, arkeoloji, restorasyon, mimarlık ve mimarlık

Şekil 1. Kültür Varlıkları Arşivinde Yer Alan 330 Adet Terfi Tezinin Senelere Göre Dağılımını Gösteren Grafik.

tarihi vb. gibi çeşitli dallarda hazırlanmış olan bu tezlerdeki bu konu çeşitliliği müelliflerin değişik meslek gruplarından geldiğini göstermesinin yanında ayrıca özgün eserlerin de üretilmesinde etken olmuştur. Bu 330 adet te-

Tablo 1. Kültür Varlıkları Arşivinde Yer Alan Toplam 330 Adet Terfi Tezinin Senelere Göre Dağılımı

KÜLTÜR VARLIKLARI ARŞİVİNDE YER ALAN MÜZE MEMURLARI TERFİ TEZLERİNİN SENELERE GÖRE DAĞILIMI									
KLASÖR NO:	DOSYA NO'LAR:	TOPLAM TEZ:	1930'LAR	1940'LAR	1950'LER	1960'LAR	1970'LAR	1980'LER	TARİHSİZLER
KLASÖR 1	1'DEN 11'E KADAR	11	-	1	5	2	1	-	2
KLASÖR 2	12'DEN 20'YE KADAR	9	1	1	3	-	2	-	2
KLASÖR 3	21'DEN 28'E KADAR	8	-	1	1	4	1	-	1
KLASÖR 4	29'DAN 38'E KADAR	10	-	2	5	2	1	-	-
KLASÖR 5	39'DAN 50'YE KADAR	12	1	1	4	2	-	-	4
KLASÖR 6	51'DEN 60'A KADAR	10	-	-	1	5	1	-	3
KLASÖR 7	61'DEN 69'A KADAR	9	-	1	-	4	1	-	3
KLASÖR 8	70'DEN 79'A KADAR	10	-	2	1	1	2	-	4
KLASÖR 9	80'DEN 90'A KADAR	11	-	-	3	-	2	1	5
KLASÖR 10	91'DEN 101'E KADAR	11	-	2	1	2	3	-	3
KLASÖR 11	102'DEN 112'YE KADAR	11	-	3	1	2	2	-	3
KLASÖR 12	113'DEN 119'A KADAR	6	-	-	-	3	2	-	1
KLASÖR 13	120'DEN 127'YE KADAR	9	-	1	1	4	-	-	3
KLASÖR 14	128'DEN 140'A KADAR	13	-	1	3	1	3	-	5
KLASÖR 15	141'DEN 151'E KADAR	11	-	-	-	3	2	-	6
KLASÖR 16	152'DEN 162'YE KADAR	11	-	-	-	6	2	-	3
KLASÖR 17	163'DEN 171'E KADAR	9	-	1	2	3	1	-	2
KLASÖR 18	172'DEN 179'A KADAR	8	-	2	2	2	1	-	1
KLASÖR 19	180'DEN 191'E KADAR	12	-	-	2	2	1	-	7
KLASÖR 20	192'DEN 199'A KADAR	8	-	1	2	5	-	-	-
KLASÖR 21	200'DEN 211'E KADAR	12	-	-	2	5	-	-	5
KLASÖR 22	212'DEN 218'E KADAR	7	-	-	1	1	1	-	4
KLASÖR 23	219'DAN 230'A KADAR	12	-	-	1	2	1	-	8
KLASÖR 24	231'DEN 240'A KADAR	10	-	-	-	4	4	-	2
KLASÖR 25	241'DEN 251'E KADAR	11	1	1	3	2	2	-	2
KLASÖR 26	252'DEN 256'YA KADAR	5	-	-	-	1	3	-	1
KLASÖR 27	257'DEN 265'E KADAR	9	-	-	3	1	1	-	4
KLASÖR 28	266'DAN 274'E KADAR	9	-	2	2	-	3	-	2
KLASÖR 29	275'DEN 282'YE KADAR	8	-	-	1	2	1	-	4
KLASÖR 30	283'DEN 290'A KADAR	8	1	-	2	1	2	-	2
KLASÖR 31	291'DEN 298'E KADAR	8	-	-	2	1	1	-	4
KLASÖR 32	299'DAN 311'E KADAR	13	1	2	3	2	-	-	5
KLASÖR 33	312'DEN 321'E KADAR	10	-	-	1	2	-	-	7
KLASÖR 34	322'DEN 333'E KADAR	9	-	1	1	4	2	-	1
TOPLAM		330	5	26	59	81	49	1	109

zin yıllara göre dağılımına bakıldığında (Şekil 1); 1930’lu yıllarda beş adet terfi tezi, 1940’lı yıllarda 26 adet terfi tezi, 1950’li yıllarda 59 adet terfi tezi, 1960’lı yıllarda 81 adet terfi tezi, 1970’li yıllarda 49 adet terfi tezi, 1980’li yıllarda bir adet terfi tezi yazıldığı² tespit edilmiş olup, ayrıca hiç tarih bilgisi olmayan 109 terfi tezine de rastlanılmıştır (Tablo 1). Gerek dijital gerekse klasörlerde muhafaza edilen bu kıymetli arşiv belgeleri, sadece ait oldukları kurum ve kişiler için değil aynı zamanda akademisyen, bilim insanı, araştırmacı, yazar ve öğrenciler için de kritik öneme sahip veriler barındırmaktadır.

2530 SAYILI MÜZE VE RASATHANE TEŞKİLÂT KANUNU DOĞRULTUSUNDA HAZIRLANAN T.C. KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI KÜLTÜR VARLIKLARI TERFİ TEZLERİ (1943-1973)

Ülkenin dört bir yanında 1930’lu yıllardan 1980’li yıllara kadar uzanan bir zaman dilimi içerisinde hazırlanan bu terfi tezlerinin oluşturulmasının temelinde 23 Haziran 1934 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde kabul edilen 2530 sayılı kanun yer almaktadır. Bu kanun ile o dönemin kültür işlerinden sorumlu Maarif Vekilliği’ne bağlı olan umumi müzeler ile rasathanelerin yeni baştan örgütlenmesi sağlanmış (Mumcu, 1969), kanunun yürürlüğe girmesinin ardından ülkede müzecilik hızlı bir gelişim sürecine girmiş ve oldukça modern imkanlarla donatılmış birçok yeni müze binası inşa edilmiştir. Ülkenin müzeciliğini kaldırmaya yönelik yapılan bu büyük hamle ile terfi tezlerinin çözümlenmesine dair sorular da cevap bulabilmiştir. Bu terfi tezlerinin ne sebeple yazıldığı, biri ya da birileri tarafından istenip istenmediği ve terfi etmek amacıyla hazırlanan bu tez çalışmalarının kontrolünü yapan herhangi bir kişi, yetkili bir merci ya da kurum olup olmadığı gibi önem taşıyan hususlar 2530 sayılı kanunun maddeleri sayesinde aydınlatılabilmektedir. Dolayısıyla 1934 yılında kabul edilen bu kanunun terfi tezleri için çok önemli bir yeri vardır ve birkaç terfi tezi dosyasında ekli olarak bulunan bazı resmi evraklardan elde edilen bulgular ışığında terfi tezlerinin doğrudan bu kanuna göre memurlardan istenildiği kaydına da ulaşılmıştır.³ Bu evraklarda Maarif Vekâleti’ne

bağlı Eski Eserler ve Müzeler Umum Müdürlüğü’nün, terfi tezlerini müze memurlarının terfiye hak kazanmaları maksadıyla müzecilerden istemesinin yanında, müdürlük tezlerinin kontrolünü yapma, buna bağlı olarak tezlere dair bir değerlendirme ve sonrasında ise müze memurunun terfi hak edip etmeyeceği ile ilgili raporlama görevini ise önemli müzeci, akademisyen, öğretmen gibi değişik meslek gruplarından gelen uzman kişilere vermiştir. Eski Eserler ve Müzeler Umum Müdürlüğü kurumunun bir terfi tezi için bile sergilediği bu titiz yaklaşım, yürütülen kültür politikasında müzeciliğin bulunduğu konumu açıkça ortaya koyduğu gibi müzeciler tarafından hazırlanan tez çalışmalarının yazılma amacının da tahmin edilenden daha büyük bir öneme sahip olduğuna dikkati çekmektedir. Dolayısıyla, Erken Cumhuriyet Dönemi’nde sadece müzeciliği ilgilendiren, ülkenin müzeciliğini kaldırmaya ve çağdaş seviyeye taşımaya yönelik olarak 1934 yılında çıkarılan bir kanunun yarattığı bu büyük etkiyi anlamak ve doğru analiz etmek terfi tezlerinin de değerlendirmesini yapabilmek adına büyük önem taşımaktadır. Bu kanunla, o dönemin kültür politikasında müzeciliğin hangi noktaya taşınmak istendiği açıkça ifade edilmiş ve eski eserlere gösterilmesi gereken hassas yaklaşımın önemi vurgulanmıştır. Ek olarak, 1934 tarihli 2530 sayılı müzecilik kanunu mevzuatı, Türk müzecilik tarihinde, müzeler teşkilâtının ayrı bir kurum olarak resmen tescilinin yapıldığı ilk yasal düzenleme vasfını taşımasıyla beraber müzeciliğin ayrı özel bir statüye kavuşmasını sağlamıştır (Bilgen, 2020b). Mustafa Kemal Atatürk’ün kendi ülkesinin kültürel değerlerine sahip çıkma yönündeki idealizm misyonu, Erken Cumhuriyet Dönemi’nde müzecilik ve eski eserler konusunda uygulamaların olduğu, bilhassa da müzelerin hukuki sorunlarını çözümlenebilmek adına önemli kararnamelemlerin ve yönetmeliklerin çıkarıldığı bir zihniyete bürünmüştür (Çetin, 2007). Bu bağlamda, 2530 sayılı müzecilik kanunu oldukça önemlidir (Güleki, 1948). Müze ve Rasathane Teşkilât Kanunu’nun yasalaşma süreci tarihe damga vuran ifadeler doğrultusunda gerçekleşerek şöyle olmuştur:

Dönemin Maarif Vekili aynı zamanda Manisa Milletvekili de olan Yusuf Hikmet Bayur⁴ (Şekil 2) tarafından hazırlanan “Müze ve Rasathane Teşkilâtı Hakkındaki Kanun Tasa-

² 1985 yılında yazılmış tez; Envanter Bilgileri: Klasör 9, Dosya No: 81, M. Beşir Aşan, “Tabanbükü (Şeyh Hasan Köyü) Mezarlıkları”. T.C. Kültür Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü arşivi terfi tezleri (1936-1985).

³ Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü arşivi müze memurları yayınlanmamış terfi tezleri (1957-1958) ekli belgeleri içeren dosyalar: Klasör 1, Dosya No: 9. Hayrettin Solmaz, “Konya Müzesi’nde Mevcut Karamandan Gelen Aphrodite Heykelçisi”, Ocak/1957, Konya Müzesi Asistanı. Klasör 19, Dosya No: 186. Seyide Çelikkol, “Türklerin Sanatına İntikal Eden Yılan ve Ejderha Şekillerinin Mana ve İzahı, 10.6.1958.

⁴ İstanbul’da doğan Bayur, ilk ve orta tahsilini İstanbul’da, yüksek öğrenimini ise Paris’te yapmıştır. Ülkeye döndükten sonra Galatasaray Lisesi’nde öğretmenlik yapmaya başlayan Bayur, 1920 yılında Kurtuluş Savaşı’na katılmak üzere Ankara’ya gitmiş ve Dışişleri Bakanlığı’nda vazifelendirilmiştir. Lozan Konferansı sırasında İsmet Paşa’nın müşavir kadrosunda yer almış, 1925 yılından sonra da dış ülkelerde çalışmıştır. 1927 yılındaki Belgrad orta elçilik vazifesinden sonra Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri olmuş, ardından Afganistan Büyükelçiliği yapmıştır. İlimi çalışmalarına ise Türk Tarih Kurumu üyesi olarak bu dönem başlayan Bayur’un esas siyasi hayatı 1933 yılında Manisa Milletvekili olarak seçilince başlamıştır. Kısa bir süre Maarif Vekâleti olarak görev alan Bayur döneminde üniversite reformu yapılmış ve üniversitelerde inkılâp dersinin okutulması zaruri olmuştur. İlk dersi de kendisi 4 Mart 1934 tarihinde İstanbul Üniversitesi’nde vermiştir. Ankara Üniversitesi’nin çeşitli fakülte ve yüksekokullarında Türk İnkılâp dersleri veren Bayur siyasi tarih profesörlüğüne, bir süre sonra da Hint tarihi ordinarüs profesörlüğüne tayin edilmiştir. Millet Partisi’nin kurucuları arasında yer alarak, bu partinin genel başkanı olmuştur. Sonrasında Demokrat Parti listesinden bağımsız milletvekili olarak Türkiye Büyük Millet Meclisi’ne girmiştir. 1961 anayasasından sonra ortaya çıkan sol görüşlere muhalif olarak, bu fikrin taraftar bulmaması için gazete ve dergilerde seri makaleler yazmıştır. 6 Mart 1980 tarihinde ise İstanbul’da ölmüştür. Şakiroğlu, M. H. (1992). BAYUR, Yusuf Hikmet, (1891-1980) Türk devlet adamı ve tarihçi. TDV İslâm Ansiklopedisi. Erişim 28 Şubat 2019. <https://islamansiklopedisi.org.tr/bayur-yusuf-hikmet>. 282-283.

rısı²⁵ icra vekilleri heyetindeki görüşmenin ardından kabul edilmiş, tasarının Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne gönderilmesi konusunda oy birliğine varılmıştır. Dönemin başvekili olan İsmet İnönü'nün imzasını taşıyan 24 Mayıs 1934 ve 6/1487 sayılı yazı ekinde yasa tasarısının gerekçesindeki müzeye ve müzeciliğe verilmesi gereken öneme değinen satırlar şöyledir (Gerçek, 1999):

“Milli kültürün gelişmesine ve medeni varlığımızın bütün değeriyle tanınmasına hizmet bakımından önemli görevleri üzerine almış bulunan milli müzelerimizin ve bunların rolüne yakın bir işi bulunan rasathanemizin, kendilerinden istenen hizmetleri hakkıyla görebilmeleri için, kendi ihtisas şubesinde deneyim ve kabiliyet sahibi unsurlara sahip bulunmaları gereklidir. Ancak bu saydedir ki bu şubelerde yetişmiş yeterli bilim ve ihtisas insanları kazanmak suretiyle, bu kurumlarımızın çağdaş milletlerin bu tür teşkilatları arasında özel bir değer ve önem elde etmeleri mümkün olabilecektir.”

Kanunun amacı ise Meclis'te şu sözlerle ifade edilmiştir (TBMM Zabıt Ceridesi, 1934):

“Müze ve rasathanelerde çalışan kimselerin hayatını oraya vakfederek yetişmesi, Türk harsının yükselmesi ve memleketeye ait rasadati kendimizin yapmasıdır.”

2530 sayılı kanun ile, müzelerde çalışan görevliler, birinci sınıf, ikinci sınıf, üçüncü sınıf uzmanlar ve memurlar olarak dört sınıfa ayrılmıştır (Gerçek, 1999). Ülkede o dönem okuma yazma oranının çok düşük ve üniversite mezunu sayısının ise oldukça az olmasına rağmen, bu kanunun maddelerinde bir müze uzmanının sağlaması gereken koşullar dikkate alındığında, memurların mezun oldukları okullar ve ihtisas alanlarına büyük önem verildiği görülmektedir. Buna bağlı olarak, dönemin kültür politikasında müzecilik alanında sergilenen tutum ve müzelerin her birinin bir bilim kurumu mahiyetinde olması gerektiği yönündeki inanca paralel olarak gösterilen hassasiyet, terfi tezlerine giden sürecin daha net anlaşılmasını sağlamaktadır.

Müdürlük arşivinde tarihsizler de olmak üzere 1930'lu yıllardan 1980'li yıllara kadar giden süreçte, Türkiye'nin dört bir yanında ülkenin eski eser koruma anlayışına etkileyici bir vizyonla hizmet eden müze müdürlüklerinde farklı meslek gruplarına ve unvanlarına sahip müze memurlarının yazdığı 330 adet tezin içerisinden teze dair çalışılan konu, tez başlığı, tarih bilgisi ve tez müellifinin kim olduğu belli olan 37 adet terfi tezinin mimarlık ve sanat tarihi açısından oldukça kayda değer bilgiler içerdiği görülmektedir. Her bir terfi tezinin konu seçimlerine bakıldığında farklılıklarıyla dikkati çekmesi bu belgelerin arşivsel olarak değerini or-

Şekil 2. Maarif Vekili Yusuf Hikmet Bayur (27.10.1933-08.07.1934), (<http://www.meb.gov.tr/meb/>).

taya koymaktadır. Aynı zamanda müze memurlarının terfi tezlerini hazırlama biçimlerine ve tezlerin içeriğine bakıldığında terfi tezlerinin ne kadar özgün çalışmalar olduğu ortaya çıkmaktadır. Ayrıca bu terfi tezlerinin, çalışıldıkları konular bakımından ele alındığında büyük bir zenginliğe ve çeşitliliğe sahip oldukları görülmektedir. Bu yüzden tezler için belirlenen konular, aynı alanda ve konuda yapılan başka araştırmaların boyutuna yön vermek ve araştırılan konu üzerine daha fazla literatür taraması yapmaya sevk etmek gibi önemli niteliklere de sahiptir. Bu niteliklere sahip olmalarının yanında, mimarlık tarihi, sanat tarihi, restorasyon ve daha birçok disipline değer katan bu 37 terfi tezi içerisinden bir kısmından yayınlar yapılmış olması ise, bu tezlerin incelenmesinin ne kadar mühim olduğunu gözler önüne sermektedir. Dolayısıyla bu tezler, makale ve kitap gibi yayınlara birçok konu örnek teşkil etmesi bakımından da önemlidir ve neticede bu arşiv belgelerin gün yüzüne çıkarılması mühim olmaktadır. Ele alınan bu 37 adet tezin en erken tarihli 1943 yılına ait olup, en geç tarihli ise 1973 yılında dört müellif tarafından hazırlanan tez çalışma-

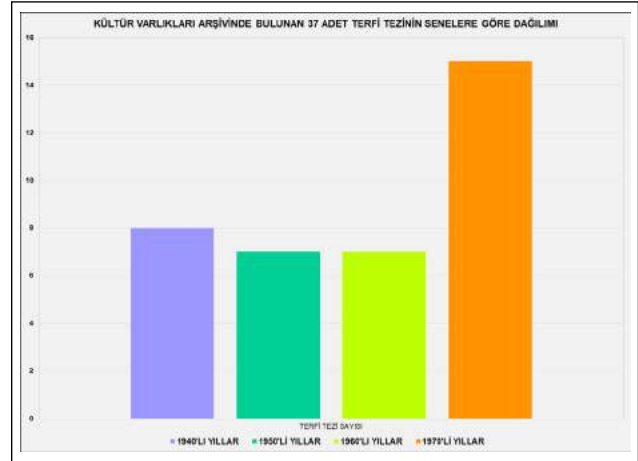
⁵ İlerleyen süreçte, kanun tasarısı, Meclis Başkanlığı tarafından, Maarif Komisyonu ve Bütçe Komisyonu'na gönderilmiş ve her iki komisyonda yapılan görüşmeler sonucunda Meclis Genel Kurulu'na iletilmiştir. Bütçe Komisyonu raporunda yer alan bilgilere göre, kanun tasarısının yürürlüğe girmesi halinde, müze ve rasathanelerde görev yapmakta olan memurların maaşlarına zam yapılacağı ve bu zamların uygulanacağı yıl bütçesindeki ödenek miktarının, sadece müzeler için 6584 lira olacağı konusunda mutabık kalmıştır. On üç madde ve dört geçici madde şeklinde hazırlanarak oluşturulan 3 Temmuz 1934 tarihli 2530 sayılı “Müze ve Rasathane Teşkilat Kanunu” 2742 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır. Bu kanun ile, bu kurumda çalışan kişiler nitelik bakımından sınıflandırılmış ve alacakları maaş, tayin konuları ve vazifeleri kanun kapsamında düzenlenmiştir. Güleki, N. C. (1948). Eski Eserler ve Müzelerle İlgili Kanun Nizamname ve Emirler, Milli Eğitim Basımevi. 12-16.

ları şeklindedir. Yine bu 37 adet terfi tezi içerisinde, bazı memurların birden fazla tez yazdığı da görülmektedir. Örneğin; Çinili Köşk Müzesi memuru Yüksek Mimar Mustafa Ayaşlıoğlu 1946 ve 1949 yıllarında, Konya Müzesi, Bursa Müzesi ve Manisa Müzesi'nde memur olarak çalışan Vahit Armağan 1943, 1952, 1966 ve 1969 yıllarında, Ankara Arkeoloji Müzesi memuru Raci Temizer 1949 ve 1952 yıllarında, M. Hadi Altay 1958 ve 1964 yıllarında, Eskişehir Müzesi memuru Gökseven Özüesen 1969 ve 1972 yıllarında ve son olarak da Amasya Müzesi memuru Hikmet Takaz 1970 ve 1973 yıllarında yazdıkları farklı konulara ait birden fazla tez çalışmasıyla dikkati çekmektedir (Tablo 2).

KÜLTÜR VARLIKLARI VE MÜZELER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ'NDE BULUNAN MÜZE MEMURLARINA AİT TERFİ TEZLERİNİN (1943-1973) DEĞERLENDİRİLMESİ

1943 ve 1973 yılları arasında yazılan ve bahsi geçen 37 adet tez çalışmasından farklı alanlar ve konu başlıklarında çalışılmış dört adet terfi tezi makale kapsamında örnek olarak seçilmiş, bu 37 terfi tezinin mimarlık ve sanat tarihi alanlarına ne boyutta katkı sundukları, bu tezlerin birçok açıdan incelenmesi ile ortaya konulmuştur. Bu inceleme yapılırken ise 37 adet terfi tezine ait çözümlenmelerin yapılabilmesi adına farklı tablolar ve grafikler hazırlanmıştır. Bu doğrultuda tezlerin yazılmasını doğrudan etkilediği düşünüldüğü için tezlerin yazıldıkları dönemlerde yürütülen kültür politikalarının da etkisine ayrıca değinilmiştir. Öncelikle 37 tez çalışmasına ait veriler tek bir tabloda bir araya getirilmiş ve bu tabloda müdürlükteki arşive göre kayıtlı klasör numarası (klasör sırasına göre başlayıp, birden fazla tezi olanlar art arda olarak), tez envanter sıra numarası, tezin yazıldığı tarih, tezin araştırma konusu, tezden yapılan yayın ya da yayınlar ve tezlerde bahsi geçen dönemler şeklinde oluşturulmuştur (Tablo 2). Müdürlük arşivinde toplamda 330 olan terfi tezinin 1970'li yıllarda sayıca daha az olduğu görülmektedir (Şekil 1). Halbuki, Tablo 2'den de anlaşıldığı üzere, 37 adet terfi tezinin 1970'li yıllarda 15 adet olarak hazırlandığı, 1940'lı yıllarda sekiz adet, 1950'li ve 1960'lı yıllarda ise yedişer terfi tezi şeklinde yazıldığı görülmektedir (Şekil 3), (Bilgen, 2020b).

Ayrıca 1934 tarihli müzecilik kanununun, Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın kurulmasına kadar olan zaman dilimi içerisindeki etkisi, terfi tezlerinin de yıllara göre sayısındaki değişimine yansımıştır. Yıllara göre yaşanan bu değişime göre (Şekil 3), 1970'li yıllarda ülke müzeciliğinde birtakım yeni gelişmelerin devreye girmiş olması ve buna bağlı olarak eski eserlerin korunmasına yönelik önemli kanunların yürürlüğe girmesi, 1710 sayılı "Eski Eserler" yasası⁶ ve yine bu dönemin, anıtsal yapıların tespit ve tescil işlemlerinin yoğun olarak yapıldığı bir dönemi de işaret etmesi, özellikle

Şekil 3. Kültür Varlıkları Arşivindeki Yer Alan Terfi Tezlerinden Doktora Tez Çalışmasına Dahil Edilen 37 Tanesinin Yıllara Göre Dağılımını Gösteren Grafik.

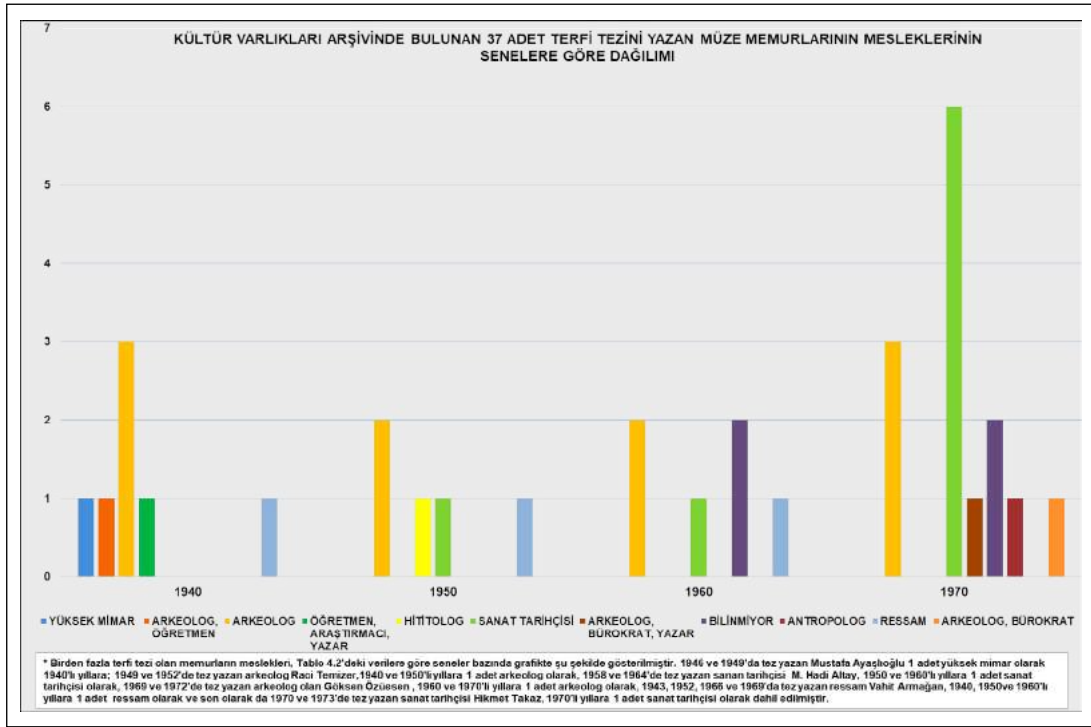
mimarlık tarihi gibi bir alana hizmet eden terfi tezlerinin 1970'li yıllarda daha fazla yazılmasına neden olduğunu düşündürmektedir. 1940'lı yıllar ise, 1934 tarihli 2530 sayılı kanunun uzun soluklu tesiri ve yine 1940'lı yıllarda taşınır-taşınmaz kıymetli ve eski eserlerin korunmasıyla ilgili yasalarla kurumların oluşturulma süreci olduğundan bu dönemde de yazılan terfi tezi azımsanmayacak sayıda (Şekil 3), (Bilgen, 2020b).

Mimarlık ve sanat tarihi alanlarını kapsayan bu 37 tez çalışmasının yıllara göre sayıca dağılımına bakıldığında, Erken Cumhuriyet Dönemi politikasında kültürel varlıkların kayıt altına alınarak belgelenmesinin uzun soluklu tesirinin olduğu (Bilgen, 2014) ve bu etkinin 1970'li yıllara kadar uzandığı net bir şekilde veriler üzerinden ortaya çıkmaktadır. İkinci olarak, 37 adet terfi tezinin Tablo 2'de yer alan bilgiler doğrultusunda meslek ve yıllara göre dağılımının ne şekilde değiştiği yönünde bir analiz yapılmıştır. Meslek bilgilerine hiçbir şekilde ulaşamamış olan Güner Hakıbeyoğlu, Suzan Uluaslan, Necla Çakmaklı ve M. Kemal Can haricinde meslek bilgileri belli olan müze memurlarından, öncelikle bu tezlerin meslek ve yıllara göre dağılımına bakılmıştır. Bu doğrultuda; 1940'lı yıllarda bir kişi yüksek mimar, bir kişi arkeolog-öğretmen, üç kişi arkeolog, bir kişi öğretmen-araştırmacı-yazar, bir kişi ise ressam olarak hizmet vermiştir. 1950'li yıllarda bir kişi hititolog, bir kişi sanat tarihçisi, bir kişi ressam ve iki kişi arkeolog olarak, 1960'lı yıllarda bir kişi ressam, bir kişi sanat tarihçisi, iki kişi arkeolog ve mesleği bilinmeyen iki kişi ve son olarak da 1970'li yıllara gelindiğinde ise bir kişi antropolog, bir kişi arkeolog-bürokrat, bir kişi arkeolog-bürokrat-yazar, üç kişi arkeolog, altı kişi sanat tarihçisi ve meslek bilgisine hiçbir şekilde ulaşamamış olan iki memur terfi tezlerini hazırlamışlardır (Şekil 4), (Bilgen, 2020b).

⁶ 1710 sayılı Eski Eserler Kanunu, 6.5.1973 tarihli 14527 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır. Kanun maddeleri için Bkz: https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc056/kanuntbmmc056/kanuntbmmc05601710.pdf.

Tablo 2. Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü arşivinde yer alan terfi tezlerinin doktora tez çalışmasında dahil edilen 37 tanesine ait envanter bilgileri, tezlerin senelere göre dağılımı ve bağlı oldukları müzeler

KÜLTÜR VARLIKLARI ARŞİVİNDE YER ALAN TERFİ TEZLERİNDEN DOKTORA TEZ ÇALIŞMASINDA ELE ALINAN 37 TANESİNE AİT BAZI YERLER									
TEZİ YAZAN MÜZE MEMURUNUN ADI:	TEZİ YAZAN MÜZE MEMURUNUN MESLEĞİ:	TEZİ YAZAN MÜZE MEMURUNUN MEZUN OLDUĞU OKUL:	TEZİN YAZILDIĞI MÜZE:	TEZ SIRA NO:	TEZ KLASÖR SIRA NO:	TEZ ENVANTER SIRA NO:	TEZİN YAZILDIĞI TARİH:	TEZİN ARAŞTIRMA KONUSU:	TEZDEN YAPILAN YAYIN/YAYINLAR:
MUSTAFA AYAŞLIOĞLU	YÜKSEK MİMAR	İSTANBUL DEVLET GÜZEL SANATLAR AKADEMİSİ	ÇİMLİ KOŞK MÜZESİ	1	klasör 1	8	1946	İSTANBUL'DA MAHMUT PAŞA TÜRBESİ	(1948) Ayaşlıoğlu, M. "İstanbul'da Mahmud Paşa Türbesi", Güzel Sanatlar, say. 6, İstanbul s. 149-156
				2	klasör 18	178	1946	RÜSTEM PAŞA VE TÜRBESİ	
AHMET GÖKOĞLU	ARKEOLOJİ ÖĞRETİMENİ	ANKARA DİL-TARİH VE COĞRAFYA FAKÜLTESİ	KASTAMONU MÜZESİ	3	klasör 2	17	1949	KASTAMONU ESKİ ESERLER KILAVUZU	1. (1952) Gökoğlu, A. Paflagonya: Paflagonya, Karaman, Sınop, Çankırı, Samsun, Bartın, Bolu, Gerede, Muduru, İskilip, Balıkesir, Alayunt, ve diğer, gayri menkul eski eserleri ve arkeolojisi, Cilt 1, Doğrusöz Matbaası. 2. (TARİHSEL) Gökoğlu, A. Paflagonya Bölgesi İli Kültür Envanteri Çalışması Ahmet Gökoğlu Not Defterleri.
SABAHAH ÖĞRETMENİ	ARKEOLOJİ	BİLİNİYOR	ANTALYA MÜZESİ	4	klasör 2	14	1952	PAMPHYLIA VE ATTALIA'NIN MEVCUT TARİHİ ANITLARI	
RACİ TEMİZER	ARKEOLOJİ	ANKARA DİL-TARİH VE COĞRAFYA FAKÜLTESİ	ANKARA ARKEOLOJİ MÜZESİ	5	klasör 3	26	1949	KALKINKAYADA BİR TÖMÜLÜS KAZISI	(1949) Temizer, R. "Kalkinkaya Tömülüs Kazısı", Belleten, C8 XII, Sayı 52, s. 292-308
				6	klasör 17	168	1952	AYAZMAYIN KÖYÜ KAYAPINAR HOYUĞU BULUNTULARI	(1952) Temizer, R. "Kayapınar Höyüğü Buluntuları", Belleten 071, Türk Tarih Kurumu, Ankara, s. 317-336.
KADRI ERDİL	ARKEOLOJİ	ANKARA DİL-TARİH VE COĞRAFYA FAKÜLTESİ	SİVAS MÜZESİ	7	klasör 3	21	1953	SİVAS ANITLARI	(1953) Erdil, K. Sivas şehri, Kamil Matbaası, Sivas.
SÜLEYMAN GÖNÇER	ÖĞRETMEN, ARAŞTIRMACI, YAZAR	DARÜLMÜALLİM	AFYON ARKEOLOJİ MÜZESİ	8	klasör 4	36	1946	AFYON ARKEOLOJİ MÜZESİ RESMİLİ KILAVUZU	1. (1956) Gönçer, S. "Afyon Arkeoloji Müzesi", BİGİ Dergisi, Cilt. 10, Sayı: 115, s. 13-14. 2. (1951) Gönçer, S. 10.06.1931-10.06.1961 Onuzuncu Kuruluş Yüzyılımı Müzesiyle Afyon Arkeoloji Müzesine Toplu Bir Bakış, Zafar Matbaası, Afyon. 3. (1963) Gönçer, S. Afyon Arkeoloji Müzesi, Afyon Tarih Derneği Neşriyatı. 4. (TARİHSEL) Gönçer, S. Mülterarası Müzeler Hattısı Müzesiyle Afyon Arkeoloji Müzesine Toplu Bir Bakış, Akın Yayıncılık Matbaası, Afyon.
HALİL ÖSTÜN	HİTİTOLOG	ANKARA DİL-TARİH VE COĞRAFYA FAKÜLTESİ	ERZURUM MÜZESİ	9	klasör 4	37	1950	ERZURUM SALTİKOĞULLARI	
MEHMET ÖNDER	SANAT TARİHÇİSİ	ANKARA DİL-TARİH VE COĞRAFYA FAKÜLTESİ	KONYA MÜZESİ	10	klasör 5	40	1963	KONYA'DA MÜZELİĞİN İKİSİFİ VE YENİ MÜZELER AÇILMASI HAKKINDA KISA BİR RAPOR	
VURAL SEZER	ARKEOLOJİ	BİLİNİYOR	NİĞDE MÜZESİ	11	klasör 7	68	1972	KEMERHİSAR BİZANS DEVRİ HAMAM KALINTI VE BULUNTULARI	
ZÜMRÜT AKŞİT	SANAT TARİHÇİSİ	BİLİNİYOR	ÇANAKKALE ARKEOLOJİ MÜZESİ	12	klasör 9	86	1971	EZİNE'DE OSMANLI DEVRİ YAPILARI	(1974) Akşit, Z. Ezine Halkında Notlar, s. 157-163; Sanat tarihi yaygı, s. 6 (1974-1975)ya.
RÜSTEM DUYURAN	ARKEOLOJİ	ANKARA DİL-TARİH VE COĞRAFYA FAKÜLTESİ	İZMİR ARKEOLOJİ MÜZESİ	13	klasör 10	91	1943	AYASOFYA'NIN GARP AVLUSUNDA YAPILAN KAZILAR (A.MARİA)	
CENOZ KOŞEOĞLU	SANAT TARİHÇİSİ	BİLİNİYOR	TİRE MÜZESİ	14	klasör 10	100	1970	MARAS'TA DULKADİROĞLU MİMARİSİ	
MEHMET ESKİOĞLU	ARKEOLOJİ, BÜROKRAT, YAZAR	ANKARA DİL-TARİH VE COĞRAFYA FAKÜLTESİ	KAYSERİ MÜZESİ	15	klasör 11	111	1970	KAYSERİ MÜZESİ KILAVUZU	(1973) Eskiözü, M. "Kayseri Tarih Müzesi, Ören Yeri, Eski Eserleri", Kayseri İYİBİ, sh. 1-12, 99-118.
NECLA ÇAKMAKLI	BİLİNİYOR	BİLİNİYOR	TİRE MÜZESİ	16	klasör 12	114	1970	TİRE'DEKİ TÜRK-İSLAM ESERLERİ VE OSMANLI MİMARİSİ İÇİNDEKİ YERİ	
MUSTAFA GÜRDAL	ANTROPOLOG	BİLİNİYOR	SİDE MÜZESİ	17	klasör 14	136	1971	ROMA HAMAMI	(1971) Gürdal, M. "Sida'da Roma Hamamı", Arkeoloji, Cilt. 1971 Sayı: 1971-03 (243) Sayfa: 125-128
SEVİL TUŒ	ARKEOLOJİ	BİLİNİYOR	İZMİR KÜLTÜR PARK ARKEOLOJİ MÜZESİ	18	klasör 14	139	1971	TEOS DİANYSOS MABEDİ	
M.HADİ ALTAY	SANAT TARİHÇİSİ	İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ EDEBİYAT FAKÜLTESİ	ADANA MÜZESİ	19	klasör 15	148	1964	ADANA RAMAZANOĞULLARINDAN KALAN ANIT VE ABİDELER	
			TOPKAPI SARAYI MÜZESİ	20	klasör 17	167	1966	REYAN KOŞK	
H.BURHAN BİLGET	SANAT TARİHÇİSİ	İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ EDEBİYAT FAKÜLTESİ	SİVAS MÜZESİ	21	klasör 15	150	1970	SİVAS DARÜŞŞİFASI	(1990) Bilget, H. Burhan. I. İzzeddin Keykâbus Duruşşifası, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara
GÖKŞEN ÖZÜŞEN	ARKEOLOJİ	İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ SANAT TARİH ENSTİTÜSÜ	ESKİŞEHİR MÜZESİ	22	klasör 16	153	1972	ANADOLU SELÇUKLU DEVRİ AHSAP CAMİLERİ	
			ESKİŞEHİR KURŞUNLU CAMİ VE KÜLLYESİ	23	klasör 20	192	1969	ESKİŞEHİR KURŞUNLU CAMİ VE KÜLLYESİ	
AVNİ ERBABCAN	ARKEOLOJİ	BİLİNİYOR	İSTANBUL ARKEOLOJİ MÜZESİ	24	klasör 18	179	1946	İSTANBUL SULARI	
SADIK ERSÖMER	SANAT TARİHÇİSİ	İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ EDEBİYAT FAKÜLTESİ	İZNİK MÜZESİ	25	klasör 19	187	1972	MÜBARÜZDİN ERTOKUP MEDRESESİ ATABEYİSPARTA	(1968) Ersömer, S. İsparta ve Atabey'ün Türk Mimarî Eserleri, 1968.
VAHİT ARMAĞAN	RESSAM	İSTANBUL DEVLET GÜZEL SANATLAR AKADEMİSİ	KONYA ASARI ATİKA MÜZESİ	26	klasör 20	197	1943	RUZBEHANI (HOROZLUHAN)	
			BURSA MÜZESİ	27	klasör 24	236	1969	SULTAN CEM, HAYATI VE TÜRBESİ	
			MANİSA MÜZESİ	28	klasör 31	296	1966	SÖTUN BAŞLIKLARININ KISA TARİHÇESİ	
			MANİSA MÜZESİ	29	klasör 32	306	1962	MANİSA VE YÖRESİNDE ARKEOLOJİK İNCELEMELER	(1946) Armağan, V. Manisa Arkeoloji Müzesi Kılavuzu, CHP Manisa Halkevleri Yayınlarından, İstanbul.
FATMA ÖZORAL	ARKEOLOJİ	ANKARA DİL-TARİH VE COĞRAFYA FAKÜLTESİ	SİDE MÜZESİ	30	klasör 21	211	1968	PAMPHYLIA BÖLGESİ SÖTUNLU CADELELERİ	
HİKMET TAKAZ	SANAT TARİHÇİSİ	İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ EDEBİYAT FAKÜLTESİ	AMASYA MÜZESİ	31	klasör 22	216	1970	AMASYA'DA BULUNAN YAN MEKANLI CAMİLERİN OSMANLI MİMARİSİNDEKİ YERİ	(1993) Takaz, H. "Amasya'da Bulunan Yan Mekanlı Camilerin Osmanlı Mimarîsindeki Yeri", Anadolu ve Rumeli'de geçmiştirmen Ulasal ve yerel kongreler ve kongre kartları bibliyografyası, T.B.M.M. Sanat, Kültür ve Yayın Kurulu.
				32	klasör 28	284	1973	AMASYA'DA SELÇUKLU DEVRİ DİNİ ABİDELERİ VE TÜRK MİMARİSİNDEKİ YERİ	(1993) Takaz, H. "Amasya'da Selçuklu Devri Dini Abideleri ve Türk Mimarîsindeki Yeri", Anadolu ve Rumeli'de geçmiştirmen Ulasal ve yerel kongreler ve kongre kartları bibliyografyası, T.B.M.M. Sanat, Kültür ve Yayın Kurulu.
HÜLYA TEZCAN	SANAT TARİHÇİSİ	İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ EDEBİYAT FAKÜLTESİ	TOPKAPI SARAYI MÜZESİ	33	klasör 23	220	1973	TOPKAPI SARAYI HAREM DAİRESİNDEKİ MİMAR SINAYIN YAPILARI	(1977) Tezcan, H. "Topkapı Sarayı Müzesi Harem Dairesi ve Hattatları", Kültür ve Sanat, Sayı 5.
GÜNER HAKKİBOYOĞLU	BİLİNİYOR	BİLİNİYOR	T.B.M.M. MÜZESİ	34	klasör 26	255	1967	NEVŞEHİR KURŞUNLU CAMİSİ	
NURETTİN YARDIMCI	ARKEOLOJİ, BÜROKRAT	ANKARA DİL-TARİH VE COĞRAFYA FAKÜLTESİ	ALANYA MÜZESİ	35	klasör 28	253	1973	ALANYA SELÇUKLU TERİSANESİ	
M.KEMAL CAN	BİLİNİYOR	BİLİNİYOR	AYDIN MÜZESİ	36	klasör 27	257	1973	HARPUT ARTUKLU ESERLERİ	
SUZAN ULUASLAN	BİLİNİYOR	BİLİNİYOR	ÇANAKKALE MÜZESİ	37	klasör 32	305	1968	BEHRAM CAMİ	

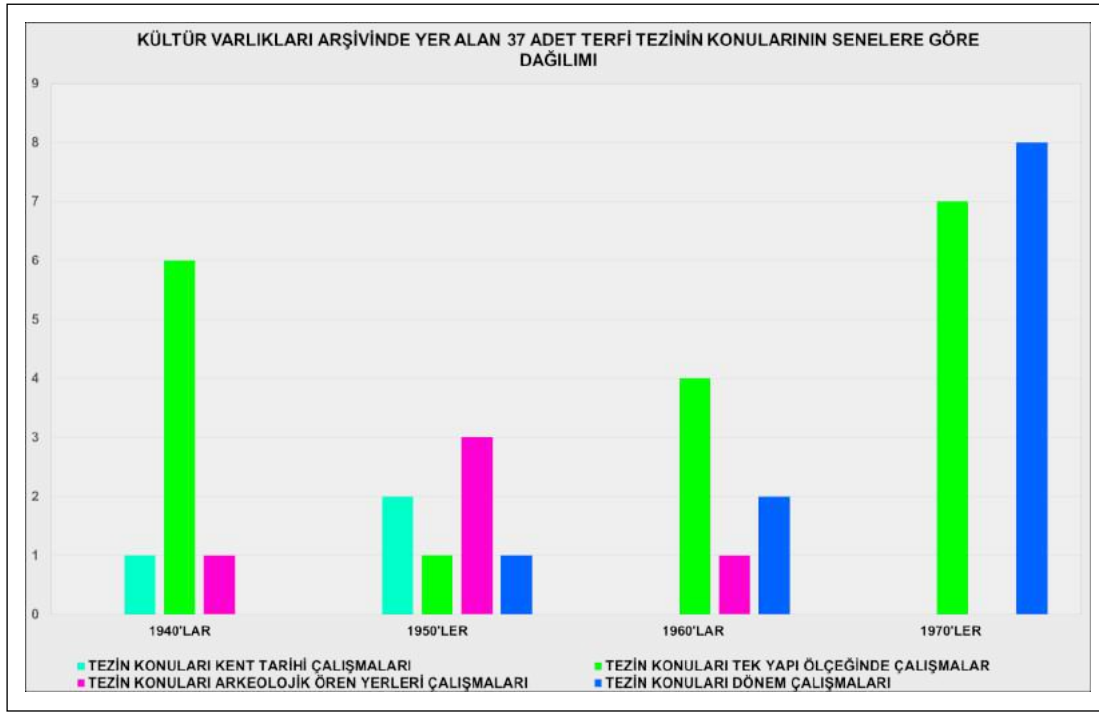
Şekil 4. Kültür Varlıkları Arşivindeki Yer Alan Terfi Tezlerinden Doktora Tez Çalışmasına Dahil Edilen 37 Terfi Tezini Yazan Müze Memurlarının Mesleklerinin Senelere Göre Dağılımını Gösteren Grafik.

Bu veriler doğrultusunda ise (Şekil 4), Cumhuriyet döneminde eski eser yaklaşımı bağlamında, ülke topraklarındaki antikitenin ortaya çıkarılmasına yönelik yürütülen kazı faaliyetlerinin⁷ artması bir yandan da arkeoloji alanına olan motivasyonu artırmış ve aslında bu kazılar ülkenin arkeoloji eğitiminde bir okul misyonu da üstlenmiştir. 1930-1936 yılları arasında yurt dışına arkeoloji okumaları için gönderilen öğrencilerin ülkelerine döndükten sonra vazifelerdirilmeleri, üniversitelerde arkeoloji öğretiminin gelişerek kürsülerin kurulması ve yurt dışında yetişmiş önemli arkeologların üniversitelerde öğretim üyesi olarak göreve başlamaları ilerleyen zaman diliminde arkeoloji öğreniminin de yaygınlaşmasına sebep olmuştur (Arık, 1953). Arkeoloji bölümünden mezun olan kalifiye kişilerden kurulan ekiplerle Anadolu'nun zengin tarih öncesi ve arkeolojik ören yerlerinin kazıları hızlanmış, kazılardan elde edilen buluntuların artması ve tarihi eserlerin keşfi de müzelerde daha fazla arkeoloğa görev verilmesine neden olmuştur (Bilgen, 2020b). Dolayısıyla terfi tezlerini yazan arkeolog müzeciler sayıca daha fazladır. Aynı arkeoloji bilimi gibi sanat tarihi alanı da Cumhuriyet döneminde büyük bir gelişim göstermiş, İstan-

bul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde 1943 yılında ilk Sanat Tarihi kürsüsü kurulmuş ve buradaki eğitim Türkiye'deki sanat eserlerini belgelemeyi amaçlayan bir yöntemle verilmiştir. Bu metodolojiyle yetişmiş sanat tarihçilerinin varlığı ve daha sonrasında Mimar Sinan Üniversitesi, Ankara Üniversitesi ve Hacettepe Üniversitesi gibi üniversitelerde sanat tarihi kürsülerinin kurulması ile ülkede sanat tarihçilerinin varlığı artış göstermiş ve müzelerde daha fazla sanat tarihçisi vazife almaya başlamıştır (Bilgen, 2020b). Bu durum terfi tezini hazırlayan sanat tarihçisinin de sayısına yansımıştır. Yine terfi tezlerini yazan memurlar arasında bir yüksek mimar ve bir ressamın varlığı dikkati çekmektedir. Cumhuriyet döneminde yetişmiş mimar azlığı dikkati çeken bir durum olmasına karşın, Yüksek Mimar olan Mustafa Ayaşoğlu'nun 1940'lı yıllarda Çinili Köşk Müzesi'ndeki memuriyeti esnasında iki terfi tezi hazırlamış olması⁸ da yine dönemin müzecilik anlayışının mimarlık disiplinine verdiği önemi göstermesi bakımından büyük önem arz etmektedir (Tablo 2). Ayrıca Ayaşoğlu'nun çalıştığı süre zarfında yine Cumhuriyet döneminin kültür politikasının gereği eski eserlere yönelik restorasyon çalışmalarına hız verilmiş ve 37 adet

⁷ İlk kazı tecrübesi Ankara'ya 18 km uzaklıkta bulunan Ahlatlıbel Mevkisi'nde Hamit Zübeyr Koşay tarafından yapılmıştır. Cumhuriyet'in 10. Yılı dönümü olan 1933 yılında, Türkiye'de başka bölgelerde de kazı çalışmaları başlamıştır. Bunlardan bazıları; Amerikalı Prof. Blegen Troia kazısı, Alman Dr. Kurt Bittel Boğazköy kazısı, Almanlar'ın takibinde olan Bergama kazısı, Fransız Prof. M. Delaporte Malatya Aslantepe kazısı ve Prof. Keil'in İzmir Müzesi Müdürlüğü yönetiminde yürüttüğü İzmir Namazgâh kazısı, 1934 yılında Larissa ve Niğde-Göllüdağ kazıları da dahil olmuştur. 1935 yılında ise İngiliz Miss Winfriend Lamp Sandıklı Kusura kazısı, Amerikalı Miss Hetty Goldmann Tarsus Gözlükule kazısı, Alman mimar Schneider Ayasofya Avlusu kazısı, İskoç James Huston Baxter Sultanahmet kazısı, Amlan Alfons Maria Schneider İznik kazısı, Alman Zeignaus Bergama kazısı ve Avusturyalı Josep Keil Efes Belevi kazılarında görev alan yabancı bilim insanlarıdır. Gerçek, F. (1999). Türk Müzeciliği. T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları. 156-157.

⁸ Ayaşoğlu'nun hazırlamış olduğu terfi tezi katalogları için Bkz: Bilgen, Ç., Urfaloğlu, N. (2019, Autumn). T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları Arşivindeki Müzecilere Ait Terfi Tezlerinin Yüksek Mimar Mustafa Ayaşoğlu Örneğinden İncelenmesi, The Journal of Academic Social Science Studies. Number: 76, 529-549.

Şekil 5. Kültür Varlıkları Arşivinde Yer Alan Terfi Tezlerinden Doktora Tez Çalışmasına Dahil Edilen 37 Tanesinin Konularının Senelere Göre Dağılımını Gösteren Grafik.

terfi tezi müellifleri içerisinde tek mimar olarak dikkati çeken Ayaşlıoğlu, bir yandan Çinili Köşk Müzesi müdürlüğünü yaparken, aynı yıllarda İstanbul'daki birçok türbe ve hazire yapısının onarımlarını da yürütmüştür.⁹ Konya Müzesi müdür muavinliği ile Bursa Müzesi ve Manisa Müzesi müze müdürlüğü yapan Vahit Armağan'ın da tek ressam müzeci olarak farklı tarihlerde yazdığı dört adet terfi tezi bulunmaktadır (Tablo 2). Armağan da Güzel Sanatlar Akademisi'nden 1932 yılında ressam olarak mezun olan sayılı kalifiye elemanlardan biri olarak farklı müzelerde çalışmış ve özgün konularda terfi tezleri hazırlayarak sadece Türk müzeciliğine değil aynı zamanda incelediği konular bakımından mimarlık tarihi alanına tıpkı diğer tez müellifleri gibi önemli arşiv belgeleri kazandırmıştır (Bilgen, 2020b).

Üçüncü olarak, bu 37 adet terfi tezi, tez sahibi olan müze memurlarının yıllara göre hangi konuları ele aldıklarına yönelik olarak incelenmiştir (Tablo 3). Tablodaki verilere bakıldığında; 1940'lı yıllarda bir adet kent tarihi çalışması, bir adet arkeolojik ören yeri çalışması ve altı adet tek yapı ölçeği çalışması; 1950'li yıllarda bir adet tek yapı ölçeği çalışması, bir adet dönem çalışması, iki adet kent tarihi çalışması ve üç adet arkeolojik ören yeri çalışması; 1960'lı yıllarda bir adet arkeolojik ören yeri çalışması, iki adet dönem çalışması ve dört adet tek yapı ölçeği çalışması; son olarak da 1970'li yıllarda yedi adet tek yapı ölçeği çalışması ve sekiz adet dönem

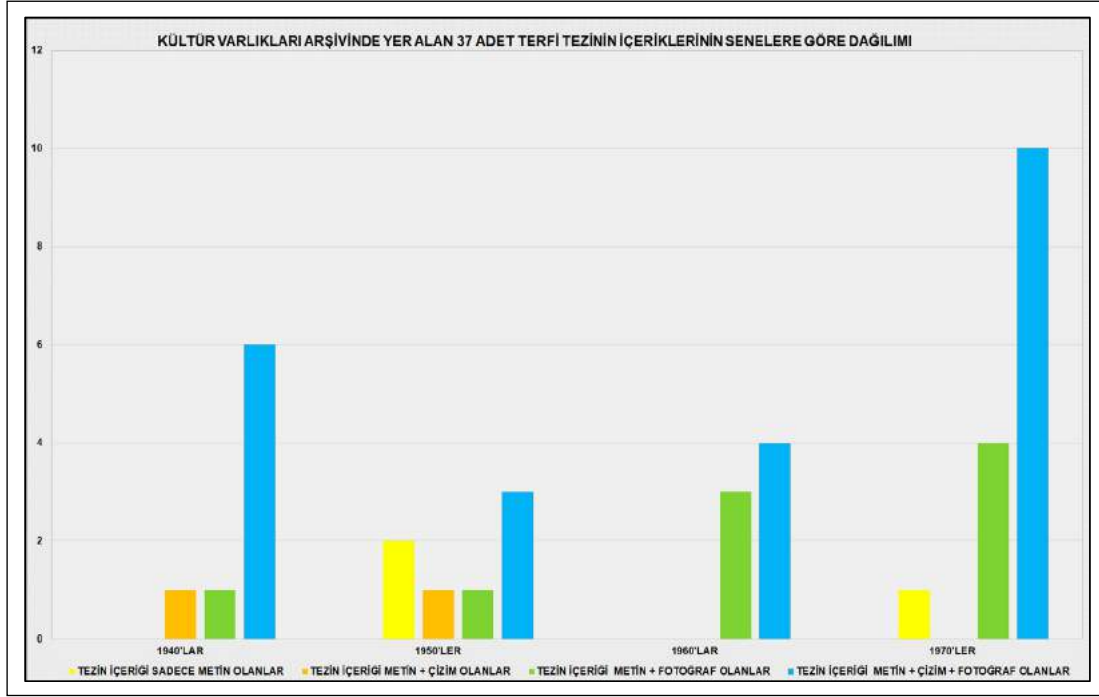
çalışması hazırlandığı tespit edilmiştir (Şekil 5).

Otuz yedi adet tezin konularına yıllar bazındaki dağılım olarak bakıldığında, tez müellifleri, 1940'lı ve 1960'lı yıllarda en fazla tek yapı ölçeği, 1950'li yıllarda en fazla arkeolojik ören yerleri ve 1970'li yıllarda ise en fazla belli bir dönemi tez konuları olarak seçmişlerdir. Müze memurlarının konu seçimlerini yıllara göre hangi kriterlere göre belirlediklerine bakıldığında birçok önemli hususla karşılaşmak mümkündür. Bunlardan en dikkati çeken, 1940'lı yıllarda eski eserlere yönelik çalışmalarını yoğun bir şekilde sürdüren Osmanlı'dan Cumhuriyet dönemine devrolunan Eski Eserleri Koruma Encümeni'nin faaliyetlerinin tez konularını belirleyici etkisidir. Nitekim, Encümen, 1942 yılından 1949 yılına kadar 72 eserin tescilini yapmış ve birçok önemli anıtı yerinde incelemek suretiyle önemli tespitlerde bulunmuştur. Ayrıca Eski Eserleri Koruma Encümeni, tespit yapmaktan ziyade yoğun olarak tek yapı ölçeğinde çalışmalar yapmıştır ki, o dönemde müzeciler tarafından tek yapı ölçeğindeki yapıların belgelendirilmesi oldukça olağan bir durum olarak görülmektedir. Yine, 1960'lı yıllara gelindiğinde en fazla tek yapı ölçeğinde tezler hazırlanması, Türkiye'nin 1960'lı yıllara geçişiyile yeni bir döneme girmesine ve bu dönemin eski eserleri koruma konusundaki en dikkati çeken gelişmesi olan 1961 Anayasası'na bağlanarak izah edilebilir (Sade, 2005). Zira ilgili anayasanın 50. maddesine göre

⁹ Yaptığı türbe onarımlarında, Gazi Osman Paşa, Sadrazam Büyük Reşit Paşa, Sadrazam Fuat Paşa ve Kanuni Sultan Süleyman'ın kaptan-ı deryası Blâk Mustafa Paşa, Eyüp'de Pertev Paşa ve Mahmut Paşa Türbeleri en dikkati çeken örnekler olarak sıralanabilir. Karakaya, E. (2016). Türk Mimarlığında Sanayi-i Nefis Mektebi/ Güzel Sanatlar Akademisi'nin Yeri ve Restorasyon Alanına Katkıları (1883-1960). [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Fakültesi.

Tablo 3. Kültür Varlıkları Arşivinde Yer Alan 37 Adet Terfi Tezinin Konularına Göre Dağılımı

TEZ SIRA NO:	TEZİ YAZAN MÜZE MEMURUNUN MESLEĞİ VE ADI:	TEZİN ADI:	TEZİN YAZILDIĞI TARİH:	TEZİN SAYFA SAYISI:	TEZİN KONULARI			
					KENT TARİHİ ÇALIŞMALARI	TEK YAPİ ÖLÇEĞİNDE ÇALIŞMALAR	ARKEOLOJİK ÖREN YERLERİ ÇALIŞMALARI	DÖNEM ÇALIŞMALARI
1	CEVİREN: ARKEOLOG RÜSTEM DUYURAN (ALFONS MARIA SCHNEIDER ESERİ)	AYASOFYA'NIN GARP AVLUSUNDA YAPILAN KAZI. (KLASÖR NO: 10. DOSYA NO:91)	1943	48		+		
2	RESSAM VAHİT ARMAĞAN	RUZBEHANI (HOROZLUHANI). (KLASÖR NO: 20. DOSYA NO: 197)	1943	26		+		
3	RESSAM VAHİT ARMAĞAN	MANİSA VE YÖRESİNDE ARKEOLOJİK İNCELEMELER II (KLASÖR NO:32. DOSYA NO:306)	1952	26			+	
4	RESSAM VAHİT ARMAĞAN	SÜTUN BAŞLIKLARININ KISA TARİHÇESİ (KLASÖR NO:31. DOSYA NO:296)	1956	15				+
5	RESSAM VAHİT ARMAĞAN	SULTAN CEMAL HAYATI VE TÜRBESİ (KLASÖR NO: 24. DOSYA NO:236)	1959	18		+		
6	ARKEOLOG AYNI ERBAĞCAN	İSTANBUL SULLARI (KLASÖR NO:19. DOSYA NO:179)	1946	33		+		
7	GÖRTEMEN-NARŞİTİRMAÇI-YAZAR SÜLEYMAN GÖNÇER	AFYON ARKEOLOJİ MÜZESİ RESİMLİ KILAVUZU (KLASÖR NO:4. DOSYA NO:36)	1948	90		+		
8	ARKEOLOG MACİ TEMİZER	KALINKAYADA BİR TÜRKÜLÜS KAZISI (KLASÖR NO:3. DOSYA NO:28)	1949	30			+	
9	ARKEOLOG RACİ TEMİZER	AYAZNİN KOYU KAYAPINAR HÖYÜĞÜ BULUNTULARI (KLASÖR NO:17. DOSYA NO:169)	1952	48			+	
10	ARKEOLOG-ÖĞRETMEN (ARAFELİ) AHMET GÖKÖĞLU	KASTAMONU ESKİ ESERLER KILAVUZU (KLASÖR NO:2. DOSYA NO:17)	1949	150	+			
11	YÜKSEK MİMAR MUSTAFA AYVAŞLIOĞLU	İSTANBULDA MAHMUT PAŞA TÜRBESİ (KLASÖR NO:1. DOSYA NO:8)	1946	22		+		
12	YÜKSEK MİMAR MUSTAFA AYVAŞLIOĞLU	RÜSTEM PAŞA VE TÜRBESİ (KLASÖR NO:18. DOSYA NO:178)	1949	27		+		
13	HİTİTOLOG HALİL ÜSTÜN	ERZURUM SALTUKOĞULLARI (KLASÖR NO:4. DOSYA NO:37)	1950	40				+
14	ARKEOLOG SABAHAT ÖĞRETMENOĞLU	PAMPHYLIA VE ATTALİANIN MEVCUT TARİHİ ANITLARI (KLASÖR NO:2. DOSYA NO:14)	1952	26			+	
15	ARKEOLOG KADRI ERDİL	SİVAS ANITLARI (KLASÖR NO:3. DOSYA NO:21)	1953	24	+			
16	SANAT TARİHÇİSİ MEHMET ÖNDER	KONYADA MÜZELİĞİN İNKİSAFI VE YENİ MÜZELER AÇILMASI HAKKINDA KISA BİR RAPOR (KLASÖR NO:5. DOSYA NO:40)	1953	12	+			
17	SANAT TARİHÇİSİ M. HADI ALTAY	REVAN KOŞUĞU (KLASÖR NO:17. DOSYA NO:167)	1958	48		+		
18	SANAT TARİHÇİSİ M. HADI ALTAY	ADANA RAMAZANÖĞULLERİNDEN KALAN MİMARİ ANITLAR (KLASÖR NO:15. DOSYA NO:148)	1964	87			+	
19	ARKEOLOG FATMA ÖZORAL	PAMPHYLIA BÖLGESİ SÖTUNLUK CADDELERİ (KLASÖR NO:21. DOSYA NO:211)	1969	32				+
20	ARKEOLOG GÖKSEN ÖZÜŞEN	ESKİBEHR KURSUNLU CAMII VE KULLİYESİ (KLASÖR NO:16. DOSYA NO:153)	1969	32		+		
21	ARKEOLOG- BÜROKRAT- YAZAR MEHMET ESKİOĞLU	ANADOLU SELÇUKLU DEVRİ AHŞAP CAMİLERİ (KLASÖR NO:20. DOSYA NO:192)	1972	64				+
22	ARKEOLOG- BÜROKRAT- YAZAR MEHMET ESKİOĞLU	KAYSERİ MÜZESİ KILAVUZU (KLASÖR NO:11. DOSYA NO:111)	1970	46		+		
23	SANAT TARİHÇİSİ N. BURHAN BİLGET	SİVAS DARÜŞŞİFASI (KLASÖR NO:15. DOSYA NO:150)	1970	9		+		
24	SANAT TARİHÇİSİ HİNNET TAKAZ	ANASYADA BULUNAN YAN MEKANLI CAMİLERİN OSMANLI MİMARISİNDEKİ YERİ (KLASÖR NO:22. DOSYA NO:215)	1970	113				+
25	SANAT TARİHÇİSİ HİNNET TAKAZ	ANASYADA SELÇUKLU DEVRİ DİNİ ABİDELERİ VE TÜRK MİMARISİNDEKİ YERİ (KLASÖR NO:26. DOSYA NO:254)	1973	57				+
26	SANAT TARİHÇİSİ CENGİZ KOŞEOĞLU	MARAFİTA DULKADİROĞULLARI MİMARİSİ (KLASÖR NO:10. DOSYA NO:100)	1970	32				+
27	ARKEOLOG SEVİL TUNÇ	TEOS DİANYSSOS MABEDİ (KLASÖR NO:14. DOSYA NO:138)	1970-71	35		+		
28	SANAT TARİHÇİSİ ZUMRUT AKŞİT	EZİNEDE OSMANLI DEVRİ YAPILARI (KLASÖR NO:9. DOSYA NO:89)	1971	14				+
29	ANTROPOLOG MUSTAFA GÜRDAL	ROMA HAMAMI (KLASÖR NO:14. DOSYA NO:136)	1971	20		+		
30	ARKEOLOG VURAL SEZİR	KEMERHİSAR BİZANS DEVRİ HAMAMI KALINTI VE BULUNTULARI (KLASÖR NO:7. DOSYA NO:68)	1972	22				+
31	SANAT TARİHÇİSİ SADIK ERŞÜMER	MÜBARİZDİN ERTOKLUŞ MEDERESİ ATABEYİSPARTA (KLASÖR NO:15. DOSYA NO:187)	1972	15		+		
32	SANAT TARİHÇİSİ HÖLYA TEZCAN	TOPKAPI SARAYI HAREMİ DAİRESİNDEKİ MİMAR SINANTIN YAPILARI (KLASÖR NO:23. DOSYA NO:220)	1973	55		+		
33	ARKEOLOG- BÜROKRAT-NURETTİN YARDIMCI	ALANYA SELÇUKLU TERBANESİ (KLASÖR NO:26. DOSYA NO:253)	1973	42		+		
34	MESLEĞİ BİLİNMEYEN GÜNER HAKKİBEYOĞLU	NEVŞEHİR KURSUNLU CAMİSİ (KLASÖR NO:26. DOSYA NO:255)	1967	36		+		
35	MESLEĞİ BİLİNMEYEN SUZAN ULUASLAN	BEHRAMI CAMİSİ (KLASÖR NO:32. DOSYA NO:305)	1968	8		+		
36	MESLEĞİ BİLİNMEYEN NECLA ÇAKMAKLI	TİREDEKİ TÜRK-İSLAM ESERLERİ VE OSMANLI MİMARİSİ (İÇİNDEKİ YERİ) (KLASÖR NO:12. DOSYA NO:103)	1970	203		+		
37	MESLEĞİ BİLİNMEYEN M. KEMAL CAN	HARPUT ARTUKLUK ESERLERİ (KLASÖR NO:27. DOSYA NO:257)	1973	31				+
				TOPLAM	3	18	5	11

Şekil 6. Kültür Varlıkları Arşivinde Yer Alan 37 Adet Terfi Tezinin İçeriklerinin Senelere Göre Dağılımını Gösteren Grafik.

devlet tarih ve kültür değeri olan eser ve anıtları korumakla yükümlüdür. Zaten o dönemde de anıtların tescil ve tespit işlemleri devam etmiştir. 1950'li yıllarda hükümetin kazı programında ne bir azalmadan ne de kayda değer bir artıştan bahsetmek mümkün olmasa da, ülkede Cumhuriyet döneminin yetiştirmiş olduğu bilim insanlarının arkeolojik çalışmalarının devam ediyor olması ve bu kazıların tarih öncesi, Yunan, Roma ve Bizans dönemlerini kapsaması¹⁰, bu alanlarda yetişmiş bilim insanlarının kalifiye müze elemanları olarak kazı alanlarına dair terfi tezleri yazmalarına imkan sağladığı düşünülmektedir. 1970'li yıllarda ise müze memurları tarafından ağırlıklı olarak daha çok dönem çalışmaları konu olarak tayin edilmiştir. Bu sonucu birkaç hususa dayandırmak mümkündür. Bu hususlar, tarihi anıtların tek başlarına değil, çevreleri ile beraber düşünülmesi gerektiği anlayışının ve "Sit" kavramının yerleşmesi, tarihi değeri olan anıtsal ve sivil mimarlık ürünlerinin korunmasının yanında, bunlarla bütünlük arz eden çeşme, eski sokak ve meydan gibi kavramların da korunmanın içinde yer alması yapıyı ve hatta çevre yapıları dönem içinde ele almayı beraberinde getirmesidir. Yine "kentsel sit" kavramına göre yaşanan kentlerin belli bir dönemde sosyal, ekonomik, kültürel durumunu yansıtan, birçok açıdan olduğu gibi tarihi, arkeolojik ve etnografik açılardan öneme sahip olmaları nedeniyle korunmaları ve tescillerinin yapılması-

nın önemli olması gibi durumlar, 1970'li yıllarda müzelerde çalışan memurların tez konu seçimlerini dönem çalışmaları olarak belirlenmesinde etkin rol oynadığını düşündürmektedir (Bilgen, 2020b).

Son olarak, tezlerin yazıldıkları yıllar doğrultusunda içerikleri analiz edilmiştir. Bunun için hazırlanan tabloda içeriklerine sadece metin olanlar, içeriğinde hem metin hem çizim olanlar, hem metin hem fotoğraf olanlar ve metin, çizim ve fotoğraftan oluşanlar şeklinde bakılmıştır (Tablo 4). Bu tablodan çıkan netice doğrultusunda; 1940'lı yıllarda tezin içeriği metin ve çizimlerden oluşanlardan bir adet, tezin içeriği metin ve fotoğraflardan oluşanlardan bir adet, tezin içeriği metin, çizimler ve fotoğraflardan oluşanlardan altı adet; 1950'li yıllarda tezin içeriği sadece metin olanlardan iki adet, tezin içeriği metin ve çizimlerden oluşanlardan bir adet, tezin içeriği metin ve fotoğraflardan oluşanlardan bir adet, tezin içeriği metin, çizimler ve fotoğraflardan oluşanlardan üç adet; 1960'lı yıllarda sadece tezin içeriği metin ve fotoğraflardan oluşanlardan üç adet ve tezin içeriği metin, çizimler ve fotoğraflardan oluşanlardan dört adet; son olarak da 1970'li yıllarda tezin içeriği metin olanlardan bir adet, tezin içeriği metin ve fotoğraflardan oluşanlardan dört adet ve tezin içeriği metin, çizimler ve fotoğraflardan oluşanlardan ise 10 adet hazırlandığı tespit edilmiştir (Şekil 6).

¹⁰ 1950-1957 yılları arasında Türk bilim insanlarının yaptığı kazı sayısı 17, yabancı bilim insanlarının ise yaptığı kazı sayısı 21'dir. Altı kazıyı ise Türk ve yabancı bilim insanları ortak yürütmüşlerdir. 1958 yılında ise yapılan kazıların 14'ünü yabancı bilim insanları, sekizini ise Türk bilim insanları yapmıştır. Ne yazık ki, Batılı devletler, Türkiye topraklarında kazı yapmak için, Türkiye Hükümeti'nin yapması gerekenden daha çok emek, para ve iş gücü harcamıştır. Güzel, E. C. (2006). Türkiye'de 1950-1960 Arasında Kültür Politikaları ve Müzeler Etkileri. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Yıldız Teknik Üniversitesi. 61-62.

Tablo 4. Kültür Varlıkları Arşivinde Yer Alan 37 Adet Terfi Tezinin İçeriklerine Göre Dağılımı

MESLEKLERİ BELLİ OLANLARIN TEZLERİ		TEZİN ADI:	TEZİN YAZILDIĞI TARİH:	TEZİN SAYFA SAYISI:	TEZİN İÇERİĞİ		
TEZ SIRA NO:	TEZİ YAZAN MÜZE MEMURUNUN MESLEĞİ VE ADI:				SADECE METİN OLANLAR	METİN + ÇİZİM OLANLAR	METİN + FOTOĞRAF OLANLAR
1	ÇEVİREN- ARKEOLOĞ RÜSTEM DUYURAN (ALFONS MARIA SCHNEIDER ESERİ)	AYASOFYA'NIN GARP AVLUSUNDA YAPILAN KAZI. (KLASÖR NO:10, DOSYA NO:91)	1943	48		+	
2	RESSAM VAHİT ARMAĞAN	RUBEHANİ (HOROZLUHANI). (KLASÖR NO: 20, DOSYA NO: 197)	1943	26			+
3	RESSAM VAHİT ARMAĞAN	MANİSA VE YÖRESİNDE ARKEOLOJİK İNCELEMELER II (KLASÖR NO:32, DOSYA NO:306)	1962	26			+
4	RESSAM VAHİT ARMAĞAN	SÜTÜN BAĞLIKLARININ KISA TARİHÇESİ (KLASÖR NO:31, DOSYA NO:296)	1966	15			+
5	RESSAM VAHİT ARMAĞAN	SULTAN CEM, HAYATİ VE TÜRBESİ (KLASÖR NO:24, DOSYA NO:236)	1969	18			+
6	ARKEOLOĞ AVNİ ERBAGACAN	İSTANBUL SULARI (KLASÖR NO:18, DOSYA NO:178)	1946	33			+
7	ÖĞRETMEN-ARAŞTIRMACI-YAZAR SÜLEYMAN GONÇEK	AFYON ARKEOLOJİ MÜZESİ RESİMİ KLAVUZU (KLASÖR NO:4, DOSYA NO:36)	1948	90			+
8	ARKEOLOĞ RACİ TEMİZER	KALINKAYA'DA BİR TÖMÜLÜS KAZISI (KLASÖR NO:3, DOSYA NO:26)	1949	30			+
9	ARKEOLOĞ ÖZBETMEN ARACLI AHMET GÖKÇÖĞÜ	AYAZMENİ KOYÜ KAYAPINAR HOYUĞU BULUNTULARI (KLASÖR NO:17, DOSYA NO:169)	1962	48			+
10	YÖRSEK MİMAR MUSTAFA AYASUĞLU	KAŞTANCI ESKİ ESERLER KLAVUZU (KLASÖR NO:2, DOSYA NO:17)	1948	150			+
11	YÖRSEK MİMAR MUSTAFA AYASUĞLU	İSTANBUL'DA MAHMUT PAŞA TÜRBESİ (KLASÖR NO:1, DOSYA NO:8)	1946	22			+
12	ARKEOLOĞ ÖZBETMEN ARACLI AHMET GÖKÇÖĞÜ	RÜSTEM PAŞA VE TÜRBESİ (KLASÖR NO:18, DOSYA NO:178)	1949	27			+
13	HITTİTOLOG HALİL ÜSTÜN	ERZURUM SALTİKOĞULLARI (KLASÖR NO:4, DOSYA NO:37)	1960	40			+
14	ARKEOLOĞ SABAHAT ÖGRETMENİNGÜLU	PAMPHYLIA VE ATTALEIANIN MEVCUT TARİHİ ANITLARI (KLASÖR NO:2, DOSYA NO:14)	1962	26		+	
15	ARKEOLOĞ KADRI ERDİL	SİVAS ANITLARI (KLASÖR NO:3, DOSYA NO:21)	1963	24		+	
16	SANAT TARİHÇİSİ MEHMET ÖNDER	KONYA'DA MÜZELERİN İNKİŞAFI VE YENİ MÜZELER AÇILMASI HAKKINDA KISA BİR RAPOR (KLASÖR NO:5, DOSYA NO:40)	1963	12			+
17	SANAT TARİHÇİSİ M HADI ALTAY	REYAN KOŞUKU (KLASÖR NO:17, DOSYA NO:187)	1968	48			+
18	SANAT TARİHÇİSİ M HADI ALTAY	ADANA RAMAZANOĞULLARINDAN KALAN MİMARİ ANITLAR (KLASÖR NO:15, DOSYA NO:148)	1964	87			+
19	ARKEOLOĞ FATMA ÖZORAL	PAMPHYLIA BÖLGESİ SÜTUNLU CADDELERİ (KLASÖR NO:21, DOSYA NO:211)	1969	32			+
20	ARKEOLOĞ GÖKGEN ÖZÜREN	ESKİŞEHİR KURŞUNLU CAMİİ VE KÜLLİYESİ (KLASÖR NO:16, DOSYA NO:153)	1969	32			+
21	ARKEOLOĞ BURUKKAT-YAZAR MEHMET ESİKİOĞLU	ANADOLU SELÇUKLU DEVRİ AHŞAP CAMİLERİ (KLASÖR NO:20, DOSYA NO:192)	1972	64			+
22	SANAT TARİHÇİSİ N BURHAN BİLGET	KAYSERİ MÜZESİ KLAVUZU (KLASÖR NO:11, DOSYA NO:111)	1970	46			+
23	SANAT TARİHÇİSİ N BURHAN BİLGET	SİVAS DARUSSİFASI (KLASÖR NO:15, DOSYA NO:150)	1970	9		+	
24	SANAT TARİHÇİSİ HİKMET TAKAZ	AMASYA'DA BULLUNAN YANI MEKANLI CAMİLERİN OSMANLI MİMARISİNDEKİ YERİ (KLASÖR NO:22, DOSYA NO:216)	1970	113			+
25	SANAT TARİHÇİSİ HİKMET TAKAZ	AMASYA'DA SELÇUKLU DEVRİ DİNİ ABİDELERİ VE TÜRK MİMARISİNDEKİ YERİ (KLASÖR NO:26, DOSYA NO:254)	1973	57			+
26	SANAT TARİHÇİSİ CENGİZ KÖSEOĞLU	MARAFİŞTA DULKADIRÖĞULLARI MİMARİSİ (KLASÖR NO:10, DOSYA NO:100)	1970	32		+	
27	ARKEOLOĞ BEVİL TUĞÇ	TEDE DİANYOS MABEDİ (KLASÖR NO:14, DOSYA NO:139)	1970-71	35			+
28	SANAT TARİHÇİSİ ZEMRÜT AKŞİT	EZİNDE OSMANLI DEVRİ YAPILARI (KLASÖR NO:9, DOSYA NO:86)	1971	14		+	
29	ANTROPOLOĞ MUSTAFA GÜRDAL	ROMA HAMAMI (KLASÖR NO:14, DOSYA NO:138)	1971	20			+
30	ARKEOLOĞ VURAL SEFAZ	KEMERHİSAR BİZANS DEVRİ HAMAM KALINTI VE BULUNTULARI (KLASÖR NO:7, DOSYA NO:68)	1972	22		+	
31	SANAT TARİHÇİSİ SADIK ERDÜMER	MİCARİDİDİNİ ERTOĞLU MEDRESESİ ATABEYİSPARTA (KLASÖR NO:19, DOSYA NO:187)	1972	15		+	
32	SANAT TARİHÇİSİ HÜLYA TEZCAN	TOPKAPI SARAYI HAREMİ DAİRESİNDEKİ MİMAR SINAVIN YAPILARI (KLASÖR NO:23, DOSYA NO:220)	1973	55			+
33	ARKEOLOĞ-BÜROKRATNURİTTİN YARDIMCI	ALANYA SELÇUKLU TERSANESİ (KLASÖR NO:26, DOSYA NO:293)	1973	42			+
TOPLAM				3	2	8	20
MESLEKLERİ BELLİ OLMAYANLARIN TEZLERİ		TEZİN ADI:	TEZİN YAZILDIĞI TARİH:	TEZİN SAYFA SAYISI:	TEZİN İÇERİĞİ		
TEZ SIRA NO:	TEZİ YAZAN MÜZE MEMURUNUN MESLEĞİ VE ADI:				SADECE METİN OLANLAR	METİN + ÇİZİM OLANLAR	METİN + FOTOĞRAF OLANLAR
34	GÜNER HAKKİBEYOĞLU	NEVŞEHİR KURŞUNLU CAMİSİ (KLASÖR NO:26, DOSYA NO:255)	1967	36			+
35	SUZAN ULUASLAN	BEHRAMI CAMİSİ (KLASÖR NO:32, DOSYA NO:305)	1966	6		+	
36	NECLA ÇAKIRMAKLI	TİRE'DEKİ TÜRK-İSLAM ESERLERİ VE OSMANLI MİMARİSİ İÇİNDEKİ YERİ (KLASÖR NO:12, DOSYA NO:112)	1970	203			+
37	M. KEMAL CAN	HARPUT ARTUKLU ESERLERİ (KLASÖR NO:27, DOSYA NO:257)	1973	31			+
TOPLAM				0	0	1	3

KÜLTÜR VARLIKLARI VE MÜZELER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ TERFİ TEZLERİNDEN (1943-1973) SEÇİLEN ÖRNEKLERİN MİMARLIK VE SANAT TARİHİNE OLAN KATKILARI

Mimarlık ve sanat tarihi alanları için eşsiz birer belge değeri taşıyan bu 37 adet terfi tezi içerisinde arkeolojik ören yerleri, tek yapı ölçeği, kent tarihi ve dönem çalışmalarına örnek teşkil etmesi için dört farklı tez müellifine ait tezlerin kataloglarına yer verilmiştir.

Bunlardan ilki, arkeolojik ören yerleri konusuna dönük olarak çalışılan, Tablo 3'te görüldüğü gibi; dokuzuncu terfi tezi sırasında yer alıp, 17 numaralı klasörün içinde ve 169. sırada yer alan arkeolog olan Raci Temizer'in 1952 yılında yazdığı "Ayazmayeni Köyü Kayapınar Höyüğü Buluntuları" başlıklı terfi tezidir (Tablo 5, Tablo 6 ve Tablo 7). Bu terfi tezi sadece höyük kazısından çıkarılan sanat eserlerini işlemesi bakımından değil, aynı zamanda höyüğe dair dönemsel ve yapısal bilgilere de değinmesi açısından önemli bir çalışmadır. Temizer, höyüğün 1949 sırasında definciler tarafından bulunduğunu ve kendisinin 1952 yılında kazı alanına gittiğini ifade etmiştir. Bu tezde ilginç olan şudur ki, müellif höyük ile ilgili kritik önem arz eden birçok bilgiyi defincilerden öğrenmiş ve bu öğrendiklerini tezine aktarmıştır. Yazarın kendisinin yerinde tespitini yaparak paylaştığı veriler, sanat ve mimarlık tarihine büyük katkılar sunmaktadır. Temizer'in kazıdaki buluntuları sanatsal özelliklerinden ait oldukları devre, işlevselliklerinden ve başka höyük alanlarında çıkarılan eserlerle olan mukayeselerine kadar birçok perspektiften ele alarak çalışmasında yorumlaması sanat tarihi ve arkeoloji gibi bilim dallarına büyük hizmet sunmaktadır. Müellifin bu tezi için ciddi bir literatürden yararlanması, höyüğün bulunduğu bölgenin harita çiziminin ve kazı alanına ait ustalıklı çizilmiş, oldukça donanımlı birine ait plan çizimini çalışmasına eklemesi ve yine aynı kişi tarafından höyüğe ait bir kesit çizimini koyması fotoğraf görselleriyle beraber teze büyük zenginlik ve değer katmıştır. Ayrıca tezde yine höyük kazısına ait eserlerin de gerek fotoğraf gerekse bazılarında ait kesit çizimlerinin yer bulması çok önemli bir çaba olarak kendini sergilemektedir. Temizer'in daha önce yazmış olduğu terfi tezi gibi bu çalışması da, Türk Tarih Kurumu tarafından Belleten dergisinde yayınlanmıştır. Bu husus da, Temizer'in çalışmasını mimarlık ve sanat tarihi alanlarında oldukça değerli bir konuma götürmektedir (Bilgen, 2020b).

Bir diğer terfi tezi örneği ise tek yapı ölçeğinde yapılan tez-

lere dikkati çeken bir örnektir. Tablo 3'te görüldüğü gibi; 17. sırada yer alıp, 17 numaralı klasörün içinde ve 167. sırada bulunan ve sanat tarihçisi M. Hâdi Altay'a ait 1958 tarihli "Revan Köşkü" isimli terfi tezidir (Tablo 8, Tablo 9, Tablo 10 ve Tablo 11). Bu tezin ön sözünde oldukça dikkate değer ifadeler yer almaktadır. Yazar tezinde, çok önemli bir Osmanlı yapısı olarak belirttiği, mimari ve doğal güzelliklerinden övgüyle bahsettiği Topkapı Sarayı için yazılan eserlerin fazla olduğunu ama buna karşın sarayın içinde yer alan başka yapı birimlerine ait basılı kaynakların yok denecek kadar az sayıda olduğunu Revan Köşkü'nün de bu yapılardan biri olduğunu vurgulamıştır. Altay, köşk yapısının mimarisi ve süslemesi bakımından çok önemli olduğunu vurgulayarak bu yapının birkaç makale dışında sanat tarihi literatüründe hak ettiği yere sahip olamamasından dolayı eleştirilerde bulunmuş ve bu köşkü kendine konu olarak bu sebeplerden dolayı seçtiğine dikkati çekmek istemiştir. Müellifin bu hassas tutumu, köşk ile ilgili ciddi bir araştırma yapmak istemesi ve bunu terfi tezi olarak çalışması, terfi etme gayesinin ötesinde anlamlar barındırdığından, onun ve eserinin sanat ve mimarlık tarihi alanlarına sunduğu katkının büyüklüğünü görmemize neden olmaktadır. Altay'ın, köşk yapısına geçmeden önce Osmanlı mimarisini üsluplarına göre farklı zaman dilimlerine ayırarak genel hatlarıyla değerlendirmesi, köşkü incelemeye başlamadan önce Osmanlı mimarisinin karakteristik özelliklerini dönemlere ayırarak tanımlaması ve Revan Köşkü'nün Klasik devre ait olduğunu¹¹ aktararak o devrin mimari üslubunu dikkati çeken mimari yapılar üzerinden anlatması sanat ve mimarlık tarihi alanları için önemli bir paylaşım olarak kabul edilmelidir. Revan Köşkü'nün saraydaki konumunu sarayın diğer yapıları ile ilişkilendirirken bile mimari tabirler kullanmaya özen gösteren yazarın köşkün mimarından bahsederken oldukça kapsamlı bilgiler vermesi ise dikkati çekmektedir. Yazar, köşkün inşaa tekniğine ve inşasında kullanılan yapı malzemelerine, dış görünüşüne, plan özelliklerine, mekansal tesirine ve köşk yapısının mimari unsurlarına detaylı bir şekilde değinmiştir. Köşkün tezyinatına tezinde büyük yer veren müze memuru, çalışmasına Revan Köşkü'nün yanında bulunan Bağdat Köşkü ile yaptığı karşılaştırmayı da eklemiştir. Yazarın mimari ve sanatsal açıdan bu kadar değere sahip bir yapıyı detaylı olarak tetkik etmiş olması, sanat ve mimarlık tarihi literatüründe bu yapıyla ilgili eksikliği giderme çabası, çalışmasının doğruluğu ve kapsamı bakımından oldukça ciddi bir arşiv araştırması yaparak kapsamlı bir kaynak kullanımı ile tezini yazmış olması, Altay'ın terfi tezini önemli bir noktaya taşımıştır. Ek olarak, terfi tezindeki görsel malzemeyi tezine zenginlik katacak bir

¹¹ Osmanlı Sivil Mimarisinin en önemli örneklerinden biri olan Topkapı Sarayı, Osmanlı mimarlığının hemen hemen her evresini barındıran kapsamlı bir yapılar topluluğudur. Bu yapı topluluğu içerisinde köşk yapıları büyük ölçüde dikkati çekmektedir. Saray bahçesinde yer alan, sekizgen planlı Revan Köşkü bu yapıya ait olan güzel bir köşk örneği olarak, 17. yüzyıl sivil mimari özellikleri ve süsleme öğelerinin bir uyum içerisinde görüldüğü bir yapıdır. Yapının kaba inşaatı bittikten sonra içerisine uygulanan tezyinat unsurlarının örneğin, kalem işi, taş işçiliği, çini ve diğer süslemelerin bir diğerinin önüne geçmediği görülür. Bir denge ve uyum sağlandığı dikkati çeker. Köşkün çinileri, 17. yüzyıl Kutahya Çinilerinin en güzel kompozisyon ve renk özelliklerini taşımaktadır. Köşk yapısının iç ve dış duvarlarını süsleyen çiniler günümüze kadar göz alıcı parlaklıklarını korumuştur. Kompozisyon planları simetrik, ulama ve serbest çıkışlı panolar şeklinde düzenlenmiştir. Köşk, 1998-1999-2000 yıllarında Topkapı Sarayı Saray Yapıları Projesi kapsamında çeşitli restorasyonlar geçirmiştir. İstanbul Topkapı Sarayı Revan Köşkü Klasik Osmanlı Mimarisinin ve Çini Sanatının en güzel örneklerinden biri olarak mimarlık tarihinde önemli bir yere sahiptir. Bozbaş, M. (2008). İstanbul Topkapı Sarayı Müzesi Revan Köşkünde Bulunan Çiniler ve Karakteristik Özellikleri. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Sakarya Üniversitesi.

şekilde kullanması yine yazarın yapıyı titizlikle incelediğinin önemli bir göstergesidir. Topkapı Sarayı'nın bir kaynaktan alınarak teze eklenmiş vaziyet planının yanında, Revan Köşkü'nün dış ve iç cephe fotoğrafları, yapının mimari elemanlarının detaylarını gösteren fotoğraflar ve özellikle de köşkün bezeme üslubuna dair tezyinatına ait sayıca fazla fotoğraflar yapıyla ilgili çok değerli veriler sunmaktadır (Bilgen, 2020b).

Kent tarihi çalışmalarına ışık tutan terfi tezi örneği ise; 10. terfi tezi sırasında yer alıp, iki numaralı klasörün içinde ve 17. sırada bulunan 1949 yılında arkeolog, halk bilimci ve öğretmen Ahmet Gökoğlu tarafından yazılmış "Kastamonu Eski Eserler Kılavuzu" başlıklı terfi tezidir (Tablo 12 ve Tablo 13). Çalışma, sadece Kastamonu değil, Sinop, Çankırı, Zonguldak ve biraz da Samsun ve Çorum şehirlerini de içine alan kurgusuyla tarihi eserlerle ilgili yapılmış tam bir kılavuz belgedir. Bu tezde ilginç olan, çok ayrıntılı bir metin içeriğine sahip olmasına rağmen yazar tarafından hiçbir dipnot ve bir kaynakça listesi eklenmemiş olmasıdır. Tez müellifi, eğer bütün bu metni kendi bilgi birikimi ve mesleki donanımı ile hazırladıysa, bu husus tez çalışmasının ne boyutta özgün olduğunun tartışılması gerektiği anlamına gelmektedir. Çalışmada tarihi eserler, bütün tarihi devirler işlenmek suretiyle incelenmiş, iki bölüm olarak ayrılan tezin ilk bölümünde Türk-İslam dönemi öncesi höyük, ören yerleri, kaya mezarları, kaya tünelleri, kaya mabetleri, kaya mihrapları, kaya kabartmaları ve tümülüsler, ikinci bölümde Türk-İslam eserleri olarak kaleler, türbeler, camiler, çeşmeler, hamamlar, kervansaraylar, hanlar, bedestenler, medreseler, imaretler ve köprüler incelenmiştir. Müellif çalışmasında ele aldığı bölgelerde bulunan tarihi yapıları ait oldukları devirlere göre sınıflandırarak alt başlıklar altında konumları, biliniyorsa banileri ve yapım tarihleri, inşa teknikleri ve yapım malzemeleri, mimari özellikleri vb. gibi birçok perspektiften analiz etmek suretiyle tezini hazırlamıştır. Gökoğlu'nun tüm yapı tiplerine ait örnekleri neredeyse hiçbir bilgi atlamadan vermesi, müellifin çalışmasını ciddi bir envanter gibi hazırladığını da düşündürmektedir. Aslında devirlere ayırarak yapı tiplerini incelemesi ve bu yapı tiplerine göre yapılarıyla ilgili bilgiler aktarması ve tezinin görseller bölümünden önce eklediği yapı listesi aynı zamanda tezi bir mimari kataloğa da dönüştürmüştür. Tezdeki fotoğraflar yazarın kendi seçtiği birkaç yapı örneğine aittir. Zaten bu kadar fazla yapı incelemesi yapılan bir tez çalışmasında, her yapıya ait fotoğraf ya da başka bir görsel malzemenin olması güçtür. Bu tezde maalesef birkaç fotoğraf görseli eksiktir. Bunun nedeni bilinmemektedir. Tezdeki çizimlere bakıldığında ise son derece az olduğu görülmektedir. Kastamonu merkezde bulunan bir kaya mezarına ait çizim, Damalar köyündeki bir mezara ait kabartma ve oymaları gösteren çizim, Baltacı Kuyucağı tümülüsünden bir mezar odasının çizimi tezde dikkati çekmektedir. Daha çok höyüklere, kaya mezarlarına, tümülüs ve lahit fotoğraflarına yer veren yazar kendi seçtiği birkaç cami yapısı, çeşme, han, medrese, hamam ve imaret yapılarına ait fotoğraf görselleri de eklemiştir. Ama bilhassa

Türk-İslam çağına ait örnekleri gösterdiği fotoğraflar tezden ya çıkarılmış ya da kaybolmuştur. Bu çalışmada her ne kadar birkaç görsel çizim ve fotoğraf dahi olsa tezin geneline metin bölümleri hakimdir. Yazar bütün derdini metin kurgusuna göre düzenleyerek anlatmış ve bu haliyle de mimarlık ve sanat tarihi alanlarına bir kent tarihi çalışması incelemesi olarak önemli bir referans belge kazandırmıştır (Bilgen, 2020b).

Bir dönem çalışması olarak mimarlık tarihine önemli bir arşiv belgesi sunan son örnek terfi tezi ise; Tablo 3'te görüldüğü gibi; 26. terfi tezi sırasında olup, 10 numaralı klasörün içinde ve 100. sırada bulunan 1970 tarihli, "Maraş'ta Dulkadiroğlu Mimarisi" başlıklı terfi tezi olup yazarı ise sanat tarihçisi Cengiz Köseoğlu'dur (Tablo 14, Tablo 15 ve Tablo 16). Tezini yazdığı sırada Tire Müzesi Müdürü olan yazarın çalışması, fazla ayrıntılardan arınmış sadece mimariye yönelik olarak yapılmış bir incelemenin ürünüdür. Yazarın ön sözü ise, tezin irdelemesini yapmak adına önemli ifadeler barındırmaktadır. Köseoğlu, tezi için önce Maraş ili hakkında araştırmaya başladığını ve kendisine konu olarak seçtiği Dulkadiroğulları'nın Maraş'taki mimari eserlerine yönelik olarak yaptığı araştırmasında yeterli bilgiye ulaşamadığını belirtmiştir. Dolayısıyla az bir kaynaktan istifade ederek yazdığı tezini iddiası olmayan, ama beyliğin mimari eserlerini anlatan bir çalışma olarak nitelendirmiştir. Maraş'ın Hititler'den itibaren Dulkadiroğulları ve Osmanlılar da dahil olmak üzere ender mimari eserlerle dolu olduğunu, şehrin bu yüzden incelenmesi gerektiğini, fakat ilgisizlikten dolayı birçok tarihi yapının harap olduğunu ve birçoğunun da yanlış restorasyon uygulamalarından ötürü özgün hallerini yitirdiğini üzülenek belirtmiştir. Hatta ön sözünde özellikle Maraş Bedesteni olarak bilinen yapının akıbeti ile ilgili göndermelerde bulunmuş, mülk sahibi olan kişinin Bedesten'i ve inşa kitabesini tahrip ettiğini, daha sonra üzerine bir otel inşa etmeye kalkınca Cengiz Köseoğlu ve çalışma arkadaşları tarafından yapılan müdahale sonucu, inşaatın Danıştay kararıyla durdurulduğunu ve mülk sahibinin davayı kaybettiğini çalışmasına aktarmıştır. Bu mücadeleyi kazanmanın ve sonuçta bir tarihi eseri kurtarmış olmanın verdiği mutluluğu son satırına taşıyan yazarın bir müzeci olarak işini ne kadar önemseydiği tezindeki ifadelerinde bulunmaktadır. Köseoğlu aslında, hep anlatılmaya çalışıldığı gibi sorumlu bir müzeci ve yurttaş olarak ülkenin eski eserlerini korumak adına gösterdiği çabayı tezinde güzel bir mesaj olarak vermektedir. Dolayısıyla bu tez, sadece bir dönem ve o dönemin bir kentte yaptığı eserlerin anlatımından öte anlamlar da taşımaktadır. Maraş'taki yapıları başlıklar altında kapsamlı bir şekilde ele alan yazar sırasıyla, Ulu Camii, Hatuniye Camii (Şemsi Sultan Camii), İklima Hatun Mescidi (Güdürcü), Taş Medrese yapılarını incelemiştir. Ulu Camii'nin konumu, inşa tarihi, banisi, kitabesi, caminin mevcut durumu, mimari üslubu ve Anadolu'daki başka Ulu Camiler ile olan mukayesesi, pencere açıklıkları ve yapının geçirdiği onarımlar neticesindeki değişimleri ile yapıda bulunan kabartmaları, son cemaat yeri ve mimari nitelikleri, caminin portalleri, caminin

plan şeması ve taşıyıcı sistemi, tezyinatı ve malzemeleri ile mihrabı ve minberi, minaresi ve caminin genel olarak süslemesi; Hatuniye Camisi'nin (Şemsiye Sultan Camisi) konumu, inşa tarihi ve banisi, kitabesi, caminin mevcut durumu, inşasında kullanılan malzemeleri, caminin içerisinde bulunan türbe yapısı ve mimarisi, caminin son cemaat mahalli, caminin geçirdiği onarımlar, caminin minaresi, cami ve türbede mevcut tezyinat ve başka yapılarla olan mukayesesi; İklima Hatun Mescidi'nin (Güdürcü) konumu, kimin adına ve ne zaman yaptırıldığı, kitabesi, mevcut durumu, yapının malzemeleri, yapıya ait olan türbe yapısı, son cemaat mahalli, taşıyıcı sistemi, planı, mihrabı ve yapının daha önceden bir Bizans Kilisesi olabileceği ihtimali üzerindeki varsayımlar, pencere açıklıkları ve türbesiyle olan bağlantısı, Maraş'ın ilk ve tek tromplu yapı olmasına yapılan vurgu, mescit ve türbe yapılarındaki tezyinat; Taş Medrese'nin konumu, kimin adına yaptırıldığı hakkındaki rivayetler ile ait olduğu dönemle ilgili bazı değerlendirmeler, kitabesi, plan şeması, medreseye ait mekan ve yapı birimleri, medresenin Anadolu Selçuklu Devri'ndeki yeri ve Memluklular ile olan benzerliği, mescit ve türbenin plan şemaları, taşıyıcı sistemleri, süslemeleri ve başka dönem kıyaslamaları vb. gibi daha birçok hususu gözeterek yapıları incelemiştir. Sonrasında da bütün bu analizlerinden çıkan neticeyi değerlendirdiği, Dulkadiroğulları Beyliği'nin Maraş'ta inşa ettirdiği ve günümüze kadar gelebilen yapıların mimari niteliklerini kısaca özetlediği iki sayfalık bir sonuç bölümü eklemiştir. Tezinde dipnot kullanan yazarın, çalışması için de önemli kaynaklardan yararlandığı görülmektedir. Terfi tezinde metin bölümü kadar fotoğraf görselleri de önemli bir yer tutmaktadır. Ulu Camii'nin genel görünümünden ziyade, daha çok caminin tezyinatının zengin olduğu mimari unsurlara ve iç mekanına ait detay fotoğraflar (giriş kapısı, mihrabı, minberi, örtü sistemi, minaresi), Hatuniye Camisi'nden yine bazı önemli gördüğü görseller (caminin kitabelerinden örnekler, iç mekanı ve türbeye ait üst görünüş, türbe kapısından süsleme), İklima Hatun Mescidi'ne ait önemli görseller (giriş kapısı ve kitabesi, son cemaat mahalli, köşe trompu, türbesine ait giriş kapısı), Taş Medrese'nin genel görünümü ve medreseye ait bazı detay fotoğraflar (giriş kapısı, avlusu, mescidine ait kubbesi, türbesi ve üst örgüsü, tezde sadece yeri olup da bir sebeple çıkarılmış olan medresenin türbe yapısına ait giriş kapısı üzerindeki süslemeli kemer ve kitabesi, türbedeki mezar taşları, medresenin pencereleri ve dış cephesindeki bir pencereye ait motifli lento) müellif tarafından çalışmaya dahil edilmiştir. Öncelikle, yazarın Tire Müzesi'nde görev yapmasına rağmen başka bir il hakkında araştırma yapması takdirle karşılanması gereken bir durumdur. Bu durum, onun Maraş'ı merak etmesinin ötesinde mimari açıdan zengin olarak nitelendirildiği bir şehrin incelenmesi gerektiğini düşünmesinden ve orayla ilgili literatürdeki boşluğu doldurma isteğinden kaynaklanmış olabilir. Tez, genel hatlarıyla incelendiğinde, Köseoğlu'nun yapılarla dair yorumlarını ince bir süzgeçten geçirerek aktardığı ve yapıların mimarisini en ufak bir ay-

rıntıya kadar inerek verdiği bir çalışma mahiyetinde olup, hatta müzecinin yapıların mimari özelliklerini başka yapı ve dönemlerle kıyaslama çabası konusuna ne kadar hakim olduğunu ve ciddi bir araştırma yaptığını da kanıtlamaktadır. Yazar, metin dilinde teknik tabirlerin kullanımını konusunda itinalı olup, yapılara dair mimari okumaları oldukça net ifadelerle tezine taşımıştır. Bu hassas ve bir o kadar da bilimsel yaklaşım, terfi tezi için seçtiği yapı görsellerindeki detaycı yaklaşımı ve yapılara ait önemli mimari ayrıntılara odaklanarak tezine bunları ne boyutta taşıdığını göstermesi adına çok önemlidir. Müellifin tezi, bütün bu nitelikleri göz önüne alındığında, mimarlık ve sanat tarihi arşiv belgesi olarak çok mühim özelliklere sahiptir (Bilgen, 2020b).

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı eski adıyla Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü şimdiki adıyla Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü arşivinde bulunan, müzeciler tarafından hazırlanmış 37 adet terfi tezinin her ne kadar müze memurlarının terfiye hak kazanmasını sağlayan belgeler olsa da, bu belgelerin hazırlandıkları müzeler ve bu müzelerin yer aldıkları kentlere büyük katkıları olmuştur. Bunların da ötesinde, 2530 sayılı müzecilik kanununun yürürlüğe girmesinin akabinde tezlerin, kalifiye ve yetişmiş müzecilere hazırlanması sadece ülkenin müzeciliğine yönelik bir reform hareketi gibi değil, aynı zamanda müzecilik alanı dışında mimarlık ve sanat tarihi gibi alanlara da büyük hizmet sunan bir hareket gibi algılanmalıdır. Türkiye'de müzelerin sanat ve mimarlık tarihi boyutunda oynadıkları rol bu kadar büyük olmasına karşın, geçmişten günümüze Türkiye'deki müzeler bu rollerinin sanat ve mimarlık tarihi gibi alanlarda ne kadar etkin olduklarını özümsemediklerinden, müzecilik adına yapılan çalışmaları, sanat ve mimarlık tarihi gibi alanlarda yorumlayan ve bu farklı alanları birbirleriyle ilişkilendirerek derleyen araştırmalar neredeyse yok denecek kadar azdır. Tam da bu noktada, ülkenin dört bir yanındaki müzelerde değişik meslek ve unvanlardan gelen müze memurlarının özgün bir şekilde hazırladıkları bu terfi tezlerinin incelenmesi, sanat ve mimarlık tarihi gibi farklı disiplinlere ne gibi katkılar sağladığının tartışılmasının gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır. Bu sorgulama ile sadece incelenen 37 adet terfi tezi değil, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü envanterine kayıtlı diğer tezler de kendi alanlarında çalışma yapan akademisyenler, bilim insanları, araştırmacılar vb. gibi ülkesine hizmet eden kişiler için, kendi alanları ile müzecilerin çalışmaları arasındaki ilişkiyi kuran belgeler olarak zamanla literatüre kazandırılacaktır.

Osmanlı İmparatorluğu dönemine kadar uzanan ama atımlar silsilesi olarak Cumhuriyet dönemiyle başlayan ve Kültür Bakanlığı'nın kuruluş sürecine kadar uzanan eski eserlere yönelik kayıt ve belgeleme yapılması ile buna bağlı olarak envanterlerin hazırlanması, bir ülkenin kültürel mirasının korunmasına yönelik büyük bir çabanın sonucudur (Bilgen,

2020a). Dönem politikasının kültürel mirasa dair envanter ve kayıt yapılması gibi hususlardaki itinalı yaklaşımı, bir yandan yabancı arkeolog ile bilim insanlarının bilgi ve donanımından yararlanan, bir yandan da ülkesindeki kültürel ve tarihi değerleri Batı dünyasına karşı gözetken bir anlayış ekseninde modellenmiştir. Ülke topraklarında bulunan geçmiş dönemlere ait izlerin ortaya çıkarılması ile başlayan ve müzeciliğin çağdaş bir yol haritası izlemesi adına vesile olan arkeoloji bir bilim dalı olmanın ötesinde, ülkenin milli kimlik kavramının yerleşmesine aracılık etmiştir. Osmanlı'da başlayan bu değişim hareketi, cumhuriyet idaresine geçiş sürecinde de büyük bir reform hareketine doğru evrilmiş, ülke topraklarındaki taşınır-taşınmaz kültür varlıklarının korunması ile müzeciliğin kalkındırılması adına alınan kararlar ve yürürlüğe sokulan kanunlar hükümetlerin yürüttükleri kültür politikasında hep var olmuştur (Bilgen, 2020a). Ayrıca yine dönemin olumsuz koşulları düşünüldüğünde, özellikle de Kurtuluş Savaşı gibi bir travma sonrasında ülkenin ağır yaraları sarılırken, bir yandan da Mustafa Kemal Atatürk'ün emriyle tarihi eserlerin acil kayıt edilmesi isteği, yeni müzelerin açılması ve buralarda vazifelendirilecek personelin sorumluluklarının belirlenmiş olması, savaş sonrası mücadele edilmesini zor koşullara rağmen ülkenin kültürel değerlerinin kayıt altına alınmasının ne kadar önemli olduğuna parmak basmaktadır (Bilgen, 2020a). Atatürk'ün Konya'daki gezisinde yapıların vahim halini görmesi sonrası İnönü'ye gönderdiği telgrafın¹² hemen akabinde ülkenin eski eser ve müzeciliği adına soluksuz başlayan yeni çalışmaların hızlıca ülkenin dört bir yanına yayılması¹³, cumhuriyet idealizmiyle beslenip büyüyen bir ülkede, 1933 yılında 3500 anıta ait envanter fişlerinin yapılması ve onarılması gereken 250'den fazla anıtın yer aldığı bir listenin yayınlanmış olması çok büyük olaylar olarak kabul edilmelidir (Madran, 1996).¹⁴ Ülkede sadece yurt topraklarında bulunan milli değerleri sadece onararak koruyan bir düşünce değil, aynı zamanda kültürel mirası metin, çizim ve fotoğraflarla da kayıt altına alarak kalıcı olarak yaşatmak isteyen bir kültür politikası hakimdir. Atatürk'ün talimatıyla, Cumhuriyet'in 10. yılında hükümetin iş programında, eski eserlerle ilgili tüm ülke ölçeğini kapsayacak etkinliklerin var olması, 1938'li yıllara kadar ülke çapında yürütülen yoğun kazı programı, 1933 ve 1935 yılları arasında, Anıtlar Koruma Komisyonu'nun başlattığı ve ağırlıklı olarak müzelerce oluşturulan envanter kayıtlarına bağlı kalınarak oluşturulan onarım programı¹⁵ cumhuriyet rejimini bir yönetim sistemi olmasının ötesinde bilimselliği ile ön plana çıkarmaktadır. Bu

bilimsellik, Atatürk'ün gerek sosyal gerekse kültürel olarak yürüttüğü politikalar bağlamında Türk resmi tarih anlayışını etkileyen ve Erken Cumhuriyet Dönemi tarih yazımına tesir eden Alman ve Fransız tarihçiliği, Osmanlı tarihçiliği ve Türk ulusalcı tarihçilikleri gibi kavramlara da izin veren ve tüm bu yönleriyle Türk tarih yazımının gelişimine büyük katkı sağlayan taraflarıyla da ön plana çıkmaktadır (Behar, 1996). Bu felsefenin ışığı altında, tarih sahnesinde yeni kırılma noktası yaratan 2530 sayılı kanun ile ülkenin müzeciliğinin kalkınmasında ve savaş sonrası kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin elindeki kültür varlıklarının tespitinde etkin rol oynayacak olan müzecilerin terfi esasları belirlenmiş ve bu terfi tezlerinin bu kanunun çatısı altında şekillenerek hazırlanması Türk kültürünün sahip olduğu yeri göstermesi bakımından da büyük öneme sahiptir (Bilgen, 2020b).

Sonuç olarak, terfi tezlerinin hazırlanmasının gerekliliği, özünde Mustafa Kemal Atatürk'ün Kurtuluş Savaşı gibi büyük bir savaştan çıkarak, yokluklarla mücadele ederek kurulmuş olan yeni bir devletin savaş sonrası elinde olan kültür varlıklarının tespitini de sağlayan vizyoner yaklaşımının ve cumhuriyet rejiminin yarattığı çağdaş ve bilimsel atmosferde ilerleyişin bir devamlılığı gibi kabul edilmelidir. Günümüzde Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü arşivinde korunan bu tezler, antik ören yerlerini anlatan, farklı medeniyetlere ve dönemlere ait yapıları inceleyen, tek yapı ölçeğinde detaylı tetkikler yapan ve ayrıca kentlerin tarihini aydınlatan çok önemli bilgiler içermektedir. Bu tezlerin mimarlık tarihi alanında bilimsel çalışmalara öncülük edebilmesi için yayına dönüştürülmeleri gerekmektedir. Bunların yayımlanmaları mimarlık tarihi yazımını zenginleştirecek ve bu şekilde yapılan çalışmalara ilham kaynağı olacaktır. Bilimsel araştırmalarda önemli birer referans kaynak olarak kullanılabilir bu vesikalar tarihi yapıların restorasyon projelerinde ve kazı çalışmalarında da büyük faydalar sağlayacaktır. Bu arşiv belgelerinin koruma kurullarından üniversite kütüphanelerine kadar eski eserler ve müzecilikle ilgili her yere dağıtımının yapılması, araştırmacı, akademisyen, bilim insanları ve müzecilerin bu belgelerden yararlanması, mimarlık tarihi alanının gelişmesine ve eski yapılarla ilgili belgelerin nesilden nesile aktarılmasına imkan sağlayacaktır.

KÜLTÜR VARLIKLARI VE MÜZELER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ TERFİ TEZLERİNDEN (1943-1973) SEÇİLEN ÖRNEKLERE AİT KATALOGLAR

¹² Telgraf metninin tamamı için Bkz: Çığ, M. (2006). Mustafa Kemal Atatürk ve Türkiye'de Arkeoloji, Belgelerle Türk Tarihi Dergisi; Dün/Bugün/Yarın (Özel Sayı). 209-210.

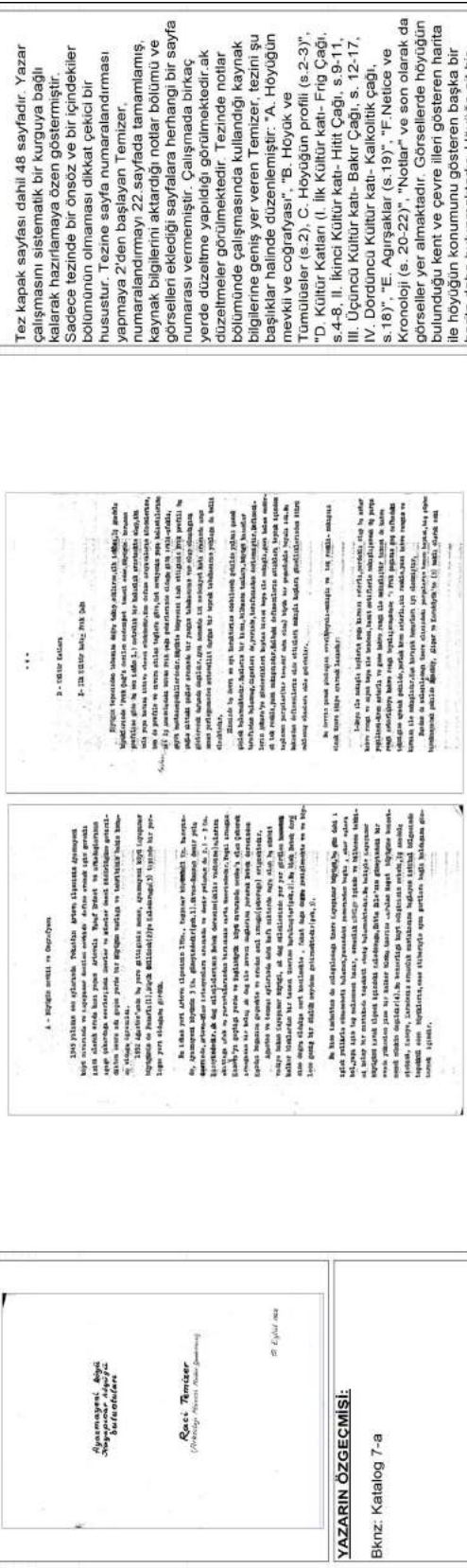
¹³ Telgraf metni şu hususlara dikkati çekmektedir: "Memleketimizin hemen her tarafında emsalsiz defineler halinde yatmakta olan kadim medeniyet eserlerinin ileride tarafımızdan meydana çıkarılacak ilmi bir surette muhafaza ve tasnifleri ve geçen devirlerin sürekli ihmali yüzünden pek harap bir hale gelmiş olan abidelerin muhafazaları için daha fazla ihtimam gösterilmesi..." İğdemir, U. (1991). Yılların içinden: makaleler, anılar, incelemeler. Türk Tarih Kurumu.

¹⁴ Bu liste ve fişler hazırlanırken, tarihi yapıların çizimsel belgelemelerinin de hassasiyetle ve büyük bir hızla yapıldığı görülmektedir. Bunun nedenlerini ise Madran 1996 tarihindeki çalışmasında sıralamıştır. Maddeler için Bkz: Madran, E. (1996). Cumhuriyet'in İlk Otuz Yılında (1920-1950) Koruma Alanının Örgütlenmesi- II. ODTÜ MFD, (16: 1-2), 71-72.

¹⁵ Komisyon 1933 yılında Kültür Bakanlığı'nın vermiş olduğu 50.000 TL bütçe ile ivedilikle yapıların onarımlarına başlamıştır. Abidelerin onarımı ve tanzimleri, abidelerin tescil edilmeleri, abidelerin rölöve, stampaj, mulaj ve fotoğraflarının hazırlanması, bilimsel çalışmaların yayımlanması, abidelerin ziyareti için turist kuruluşlarıyla iş birliği yapılması, yabancı uzmanların onarım amacıyla yapacakları seyahatlerin harcama masraflarına ayrılmıştır. Madran, E. (1996). Cumhuriyet'in İlk Otuz Yılında (1920-1950) Koruma Alanının Örgütlenmesi- II . ODTÜ MFD, (16: 1-2), 70.

ETİK: Bu makalenin yayınlanmasıyla ilgili herhangi bir etik sorun bulunmamaktadır.

Tablo 5. “A yazmayeni Köyü Kayapınar Höyüğü Buluntuları” başlıklı terfi tezi katalog no: 12-a

TERFİ TEZİ ENVANTER NO: 17 169	TERFİ TEZİNİN ADI: AYAZMAYENİ KÖYÜ KAYAPINAR HÖYÜĞÜ BULUNTULARI	YILI: 1952	HAZIRLAYAN: TEZİ TEMİZLER	TEZİN METİN SAYFALARINDAN ÖRNEKLER: 	MESLEĞİ: ARKEOLOG KATALOG NO: 12-a TEZLE İLGİLİ AÇIKLAMALAR: <p>Tez kapak sayfası dahil 48 sayfadır. Yazar çalışmasını sistematik bir kurguya bağlı kalarak hazırlamaya özen göstermiştir. Sadece tezinde bir önsöz ve bir içindekiler bölümünün olmaması dikkat çekici bir husustur. Tezine sayfa numaralandırması yapmaya 2'den başlayan Temizer numaralandırması, 22 sayfa tamamlaştığı kaynağın bilgilerini aktardığı notlar bölümü ve gorselleri eklediği sayfalara herhangi bir sayfa numarası vermemiştir. Çalışmada birkaç yerde düzeltme yapıldığı görülmektedir. ak düzeltmeler görülmektedir. Tezinde notlar bölümünde çalışmada kullanılan kaynağın bilgilerine geniş yer veren Temizer, tezini şu başlıklar halinde düzenlemiştir: "A. Höyüğün mevkii ve coğrafyası", "B. Höyük ve Tümülüsler (s.2)", "C. Höyüğün profili (s.2-3)", "D. Kültür Katları (I. İlk Kültür katı- Frig Çağı, s.4-8. II. İkinci Kültür katı- Hitt Çağı, s.9-11, III. Üçüncü Kültür katı- Bakır Çağı, s. 12-17, IV. Dördüncü Kültür katı- Kalkolitik çağı, s.18)", "E. Ağırtaşlar (s.19)", "F. Neolitik ve Kronoloji (s. 20-22)", "Notlar" ve son olarak da görseller yer almaktadır. Görsellerde höyüğün bulunduğu kent ve çevre ileri gösteren harita ile höyüğün konumunu gösteren başka bir harita daha bulunmaktadır. Höyüğe ait bir kesit çizimini ekleyen yazar ayrıca höyüğü gösteren fotoğraflara da çalışmasında yer vermiştir. Yine höyüğe ait buluntuların fotoğrafları ile bu buluntulara ait bazı el çizimlerinin de çalışmada bulunduğu görülmektedir.</p>	TEZDEN YAPILAN YAYINLARI: 1.(1953) Kayapınar Höyüğü Buluntuları, Belleten 071, Türk Tarih Kurumu, Ankara, s.317-330.
--	--	-------------------	--	--	--	--

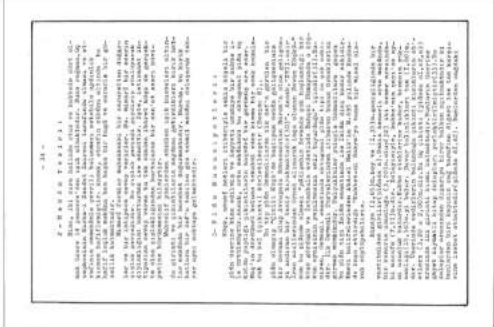
Tablo 6. “Ayazmayeni Köyü Kayapınar Höyüğü Buluntuları” başlıklı terfi tezi katalog no: 12-b

TERFİ TEZİ ENVANTER NO:	KLASÖR NO: 17 DOSYA NO: 169	TERFİ TEZİNİN ADI:	AYAZMAYENİ KÖYÜ KAYAPINAR HÖYÜĞÜ BULUNTULARI	YILI: 1952	TEZİ HAZIRLAYAN:	RACİ TEMİZER	MESLEĞİ: ARKEOLOG	KATALOG NO: 12-b
TEZİN GÖRSEL SAYFALARINDAN ÖRNEKLER:								

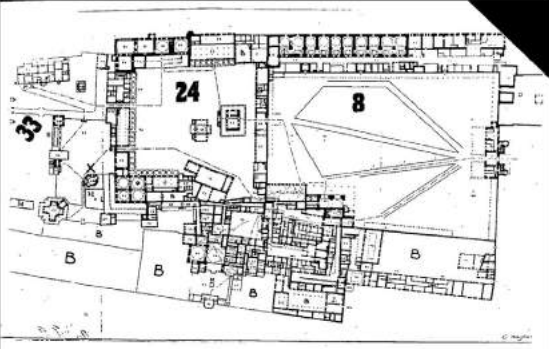

Tablo 7. “Ayazmayeni Köyü Kayapınar Höyüğü Buluntuları” başlıklı terfi tezi katalog no: 12-c

TERFİ TEZİ ENVANTER NO:	KLASÖR NO: 17 DOSYA NO: 169	TERFİ TEZİNİN ADI:	AYAZMAYENİ KÖYÜ KAYAPINAR HÖYÜĞÜ BULUNTULARI	YILI: 1952	TEZİ HAZIRLAYAN:	RACİ TEMİZER	MESLEĞİ: ARKEOLOG	KATALOG NO: 12-c
TEZİN GÖRSEL SAYFALARINDAN ÖRNEKLER:								

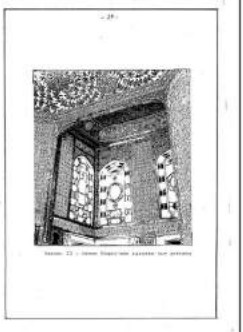

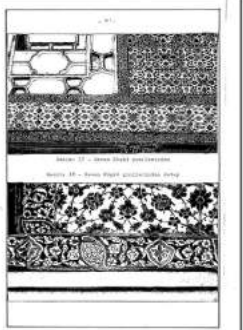
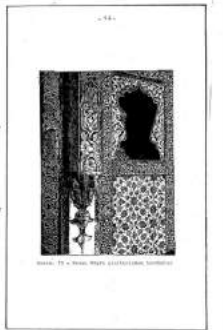
Tablo 8. “Revân Köşkü, M. Hâdî Altay” başlıklı terfi tezi katalog no: 15-a

TERFİ TEZİ ENVANTER NO:	KLASÖR NO: 17 DOSYA NO: 167	TERFİ TEZİNİN ADI:	REVAN KÖŞKÜ	YILI: 1958	TEZİ HAZIRLAYAN:	M. HADİ ALTAY	MESLEĞİ:	SANAT TARİHÇİSİ	KATALOG NO: 15-a
<p>TEZİN METİN SAYFALARINDAN ÖRNEKLER:</p> <div style="display: flex; flex-wrap: wrap;"> <div style="width: 50%;"> </div> <div style="width: 50%;"> </div> </div>									
<p>TEZİN İLGİLİ AÇIKLAMALARI:</p> <p>Tez kapak sayfası dahil 48 sayfadır. Tez çalışması için ayrı bir kapak tasarlamayan Altay çalışmasına direkt "Onsoz" bölümüne başlamıştır. İki sayfa olarak hazırladığı bu bölümden itibaren de sayfa numaralandırması yapmıştır. Sayfa 1'den başlamak suretiyle çalışmasını sayfa 47'de sonlandırmıştır. Tez çalışmasını daha sistematik bir kurgu içinde hazırlamaya özen gösteren Altay'ın tezinde hiçbir düzeltme yapılmaması çalışmayı oldukça ilginç kılmaktadır. Yazdığı metinlerde çalışmasına dair eklediği resim görsellerini referanslarla belirtmeye dikkat etmiştir. Tezin 28 sayfası tamamen metin çalışması şeklinde hazırlanmış olup, geri kalan 20 sayfası ise sadece görsellere ayrılmıştır. Bu görsellerde Topkapı Sarayı'nı gösteren fotoğraf ve plan çizimi ve Revan Köşkü'ne ait dış cephe ve iç cephe fotoğrafları ve köşkün tezyinatına dair daha detaylı fotoğraflar yer almaktadır. Yalnız köşkün kitabesinin olduğu fotoğraf yeni belli olmasına rağmen tezde mevcut değildir. Altay çalışmasını yayın kurallarını gözetenek büyük bir titizlikle hazırlamıştır. Tezin bölümün sayfa numaralarına göre şu şekildedir: "Onsoz (s. 1-2)", "Giriş (s. 3-4)", "Revan Köşkü, I. Yen ve Kimin Namına İnşa Olunduğu (s. 5)", II. Tarihiçesi ve Mimarı (s. 8-9), III. İnşa Malzemesi ve Tekniği (Madde ve Teknik) (s. 10-11), IV. Mevzuu ve Muhtevası: I- Dış Görünüş (s. 12-13), 2. Mekan Tesiri (s. 14), 3. Plan Hususiyetleri (s. 14-15), 4. Mimari Organları (s. 15-16), V. Tezyinat: I. Çini Tezyinatı (s. 17-18), 2. Açı Tezyinatı (s. 18), 3. Ağaç Tezyinatı (s. 18-19), 4. Kalem İşleri (s. 19), VI. Mukayese (s. 20), VII. Notice (s. 21)", "Mehaz ve İzahat (s. 22)", "Resimler (s. 24)", "Bibliyografya (s. 25-26)", "Resimler (s. 27)" ve son olarak da "İçindekiler (s. 28)" şeklindedir.</p>									
<p>TEZDEN YAPILAN YAYINLARI:</p> <ol style="list-style-type: none"> (1965). Adım adım Çukurova, Çukurova Turizm yayını, no. 1, Adana. (1967). Türkler'in islem sanatına hizmetleri (1967) 1968). Anarazka Mozayikleri Hakkında Ön Rapor, <i>Türk Arkeoloji Dergisi</i>, 2 (1968). (1973). Ayasofya Müzesi, <i>Türkiyemiz</i>, 50 yıl özel sayısı, Yıl 4, Sayı 11. (1981). Ayasofya adlı bir rehber çalışması vardır. (1984). The Blue Mosque, (Sütlücazmet Camii). (1984). Mahmud Paşa ve Mahmud Paşa Hamamı, <i>ECA Kültür Dergisi</i>, Sayı 13. (1984). Kılıç Ali Paşa Hamamı, <i>ECA Kültür Dergisi</i>, Sayı 12, İstanbul. (1984). Sultan II. Bayezid ve Bayezid Hamamı, <i>ECA Kültür Dergisi</i>, Sayı 2. (1984). Kılıç Ali Paşa Hamamı, <i>ECA Kültür Dergisi</i>, Sayı 12, İstanbul. (1984). Çapağolu ve Çapağolu Hamamı, <i>ECA Kültür Dergisi</i>, İstanbul. (1984). Konik ve Kız Kalesi, <i>Our World Of The Arts</i>, 10 (30), Yapı Kredi Yayınları, s. 32-35. (1984). İstanbul'da Sütlücazmet Camii, <i>İstanbul</i>, Sayı 12, İstanbul. (1984). Sütlücazmet Camii, <i>İstanbul</i>, Sayı 12, İstanbul. (1986-87). <i>Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi</i>, Cilt 1. 									
<p>YAZARIN ÖZGEÇMİŞİ:</p> <p>1922'de Gurun'da doğmuştur. İlk ve orta öğrenimini Niğde ve Eskişehir'de tamamladıktan sonra bir süre daha memuriyet yapan Hâdî Altay Yedek Subaylık görevini üstlenmiş ve İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Estetik ve Sanat Tarihi Bölümüne girmiştir. Sanat tarihi bölümünden 1951'de mezun olmuştur. Aynı sene Topkapı Sarayı Müzesi asistanlığı vazifesine atanmış Altay, müze ve folklor üzerine incelemeler yapmak üzere Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 1959-1960 yılları arasında İskandinav ülkelerine gönderilmiştir. Ülkeye dönüşünde önce Adana Müzesi Müdürü'lüğü daha sonra ise sırasıyla 1968 senesinde Konya Müzesi Müdürü'lüğü, 1971 yılında da Ayasofya Müzesi Müdürü'lüğü yapmıştır. Adana Müzesi'nde çalıştığı süre zarfında, Adana'nın Kozan ilçesine bağlı Anazarba köyündeki Roma çağı mozaiğini bulmuş ve bütün bilim camiasına mozaiğin tanıtmıştır.</p> <p><small>Not: Bu yazı, T.C. Kültür Varlıklarını Koruma Kurulunun 1922 Hâdî Altay'ın terfi teziyle hazırlanmıştır.</small></p>									

Tablo 9. “Revan Köşkü, M. Hâdi Altay” başlıklı terfi tezi katalog no: 15-b

TERFİ TEZİ ENVANTER NO:	KLASÖR NO: 17 DOSYA NO: 167	TERFİ TEZİNİN ADI:	REVAN KÖŞKÜ	YILI: 1958	TEZİ HAZIRLAYAN:	M.HÂDİ ALTAY	MESLEĞİ:	SANAT TARİHCİSİ	KATALOG NO: 15-b
TEZİN GÖRSEL SAYFALARINDAN ÖRNEKLER:									
									

Tablo 10. “Revan Köşkü, M. Hâdi Altay” başlıklı terfi tezi katalog no: 15-c

TERFİ TEZİ ENVANTER NO:	KLASÖR NO: 17 DOSYA NO: 167	TERFİ TEZİNİN ADI:	REVAN KÖŞKÜ	YILI: 1958	TEZİ HAZIRLAYAN:	M.HÂDİ ALTAY	MESLEĞİ:	SANAT TARİHCİSİ	KATALOG NO: 15-c
TEZİN GÖRSEL SAYFALARINDAN ÖRNEKLER:									
									

Tablo 11. “Revan Köşkü, M. Hâdi Altay” başlıklı terfi tezi katalog no: 15-d

TERFİ TEZİ ENVANTER NO:	KLASÖR NO: 17 DOSYA NO: 167	TERFİ TEZİNİN ADI:	REVAN KÖŞKÜ	YILI: 1958	TEZİ HAZIRLAYAN:	M.HADİ ALTAY	MESLEĞİ:	SANAT TARİHÇİSİ	KATALOG NO: 15-d
TEZİN GÖRSEL SAYFALARINDAN ÖRNEKLER:									

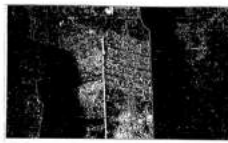
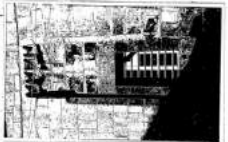
Tablo 12. “Kastamonu Eski Eserler Kılavuzu” başlıklı terfi tezi katalog no: 6-a

TERFİ TEZİ ENVANTER NO:	KLASÖR NO: 2 DOSYA NO: 17	TERFİ TEZİNİN ADI:	KASTAMONU ESKİ ESERLER KILAVUZU	YILI: 1949	TEZİ HAZIRLAYAN:	(ARACLI) AHMET GÖKOĞLU	MESLEĞİ:	ARKEOLOĞ HALKBİLİMLERİ ÖĞRETİMENİ	KATALOG NO: 6-a
TEZ KAPAĞI:									
TEZİN METİN SAYFALARINDAN ÖRNEKLER:									
<p>(ARACLI) AHMET GÖKOĞLU ÖZGEÇMİŞİ:</p> <p>1902 yılında Kastamonu Araç Alimlerin Köyünde doğmuştur. Aveli soyadı Gökçe olmasına rağmen daha sonra mahkeme kararıyla soyadı Gököglü olarak değiştirilmiştir. Kastamonu Erkek Mualim Mektebi'nden (1922-1930) mezun olmuştur. Mualim Mektebi'ni bitirdikten sonra Düzce Merkez İktiduluna atanmıştır. 1938 senesinde hâdise ikbalı öğretim görevi, bağcıbağcı ve İktisat memurluğu gibi vazifelerinde bulunmuştur. 1945 senesinde Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi'nden mezun olmuştur. Bir yıl kadar Ankara Etnografya Müzesinde staj yaptıkları sonra Kastamonu Müzesine baştan olarak atanmıştır. 1 Ocak 1946- 31 Mayıs 1946 tarihleri arasında kısa bir süre asistanlık yaptıktan sonra memurluğu kadememin fazla olması ve yetersizlik yapmış olmasından dolayı Kastamonu Müzesi Müdürlüğü vazifesine tayin edilmiştir. 1943 yılında eski Türk Çağrı binasında depo olarak kurulumu olan Kastamonu Müzesinde Kastamonu, Sinop, Zonguldak, Çankırı'dan gelen eserleri toplayan Gököglü, bu eserleri tanzim ederek tezine hazırlanmıştır. Müze, Vahi Nuretin Aynuksal tarafından 30 Ekim 1950 tarihinde ziyaret edilmiştir. Müze Müdürlüğü görevini sürdürürken ayrıca, 7 Ocak 1903-13 Temmuz 1907 tarihleri arasında Arşiv Ortakulu'nda Tarih-Coğrafya dersini veren Gököglü, Kastamonu Müzesi Müdürlüğü yaptığı sırada Paftogonyra bölgenin (Kastamonu, Sinop, Çankırı, Bolu, Zonguldak, Mideurmu, İskilip, Bafra, Aizâm ve civarı) eski eserleri ve arkeolojisiyle ilgili olan "Paftogonyra" eserini hazırlamıştır. İl Çenei Müzesi, eserin bölgenin yarım yitirilmesinden önce bilimsel değeri olup olmadığını yönelik Milli Eğitim Bakanlığının eski temsilcisi korur ve müze, Milli Eğitim Bakanlığının eski temsilcisi korur bilimsel değeri olduğunu bildirmesi üzerine eserin ilk cildi basılmıştır. İkinci cildi yayınlanamamıştır. 1957'de yayı hâdiseden dolayı emekliye ayırlan müze, 1981 senesinde ilise vefat etmiştir.</p> <p>YAZARIN YAYINLARI:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. "Kastamonu ve Kültür Çağları" başlıklı ilk yazı dizisi, Erzurum (1946) dergisinde, diğer ciltlerinde ise Türk Etnografya Dergisi'nde yayımlanmıştır. 2. (1948) "Eski Ankara Evleri" Erzurum Mahalesi'nde Yusuf Öğür Evi (Mahmut Akok ile) 3. 1960'da yazdığı Şeyh Şaban-ı Veli ve Külliyesi hakkında basılmış bir kitap hazırlığı bulunmaktadır. Eser Kastamonu'da Fehmi Atılcıoğlu'da bulunmaktadır. Kastamonu yemaklarıyla ilgili yazıları Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün Türk Etnografya dergisinde yayımlanmıştır. 									
<p>TEZDEN YAPILAN YAYIN/YAYINLAR:</p> <p>1. (1952) Paftogonyra: Paftogonyra, Kastamonu, Sinop, Çankırı, Zonguldak, Bartın, Bolu, Cerrahi, Mideurmu, İskilip, Bafra, Aizâm, ve civarı, yayırlı meşhur eski eserleri ve arkeolojisi, Cilt 1, Doğruva Matbaası.</p>									

Tablo 15. "Maraş'ta Dulkadiroğulları Mimarisi" başlıklı terfi tezi katalog no: 26-b

TERFİ TEZİ ENVANTER NO:	KLASÖR NO: 10 DOSYA NO: 100	TERFİ TEZİNİN ADI:	MARAŞ'TA DULKADİROĞULLARI MİMARİSİ	YILI: 1970	TEZİ HAZIRLAYAN:	CENGİZ KÖSEOĞLU	MESLEĞİ:	SANAT TARİHCİSİ	KATALOG NO: 26-b
TEZİN GÖRSEL SAYFALARINDAN ÖRNEKLER:									
									
									
									
									

Tablo 16. "Maraş'ta Dulkadiroğulları Mimarisi" başlıklı terfi tezi katalog no: 26-c

TERFİ TEZİ ENVANTER NO:	KLASÖR NO: 10 DOSYA NO: 100	TERFİ TEZİNİN ADI:	MARAŞ'TA DULKADİROĞULLARI MİMARİSİ	YILI: 1970	TEZİ HAZIRLAYAN:	CENGİZ KÖSEOĞLU	MESLEĞİ:	SANAT TARİHCİSİ	KATALOG NO: 26-c
TEZİN GÖRSEL SAYFALARINDAN ÖRNEKLER:									
									
									
									
									

HAKEM DEĞERLENDİRMESİ: Dış bağımsız.

ÇIKAR ÇATIŞMASI: Yazarlar, bu makalenin araştırılması, yazarlığı ve/veya yayınlanması ile ilgili olarak herhangi bir potansiyel çıkar çatışması beyan etmemiştir.

FİNANSAL DESTEK: Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

ETHICS: There are no ethical issues with the publication of this manuscript.

PEER-REVIEW: Externally peer-reviewed.

CONFLICT OF INTEREST: The authors declared no potential conflicts of interest with respect to the research, authorship, and/or publication of this article.

FINANCIAL DISCLOSURE: The authors declared that this study has received no financial support.

KAYNAKLAR

- Arık, R. (1953). Türk Müzeciliğine Bir Bakış. Milli Eğitim Basımevi.
- Behar, B. E. (1996). İktidar ve Tarih: Türkiye'de Resmi Tarih Tezinin Oluşumu. Afa Yayınları.
- Bilgen, Ç. (2014). Erken Cumhuriyet Dönemi'ne Ait Bir Kitap Taslağı: Tokat Kent Tarihi Çalışmaları Tokat Müzesi Örneği. [Yayınlanmış yüksek lisans tezi]. İstanbul Teknik Üniversitesi.
- Bilgen, Ç., Urfalıoğlu, N. (2019). T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları Arşivindeki Müzecilere Ait Terfi Tezlerinin Yüksek Mimar Mustafa Ayaşlıoğlu Örneğinden İncelenmesi. The Journal of Academic Social Science Studies, Number: 76, 529-549.
- Bilgen, Ç. (2020a). Erken Cumhuriyet Dönemi Müzesine Ait Tarihi Bir Vesika: Tokat Müzesi Defteri. Koç Üniversitesi VEKAM Vehbi Koç Ankara Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi.
- Bilgen, Ç. (2020b). T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları Arşivinde Yer Alan 1943 ile 1973 Yılları Arasında Yapılmış Terfi Tezi Örneklerinin Mimarlık Tarihi Açısından Değerlendirilmesi. [Yayınlanmamış doktora tezi]. Yıldız Teknik Üniversitesi.
- Çetin, Y. (2007). Mustafa Kemal Atatürk Dönemi'nde (1920-1938) Müze ve Eski Eserler Konusunda Yapılan Çalışmalar. Sanat Dergisi, 117-121.
- Çığ, M. (2006). Mustafa Kemal Atatürk ve Türkiye'de Arkeoloji. Belgelerle Türk Tarihi Dergisi; Dün/Bugün/Yarın (Özel Sayı), 209-212.
- Güleklî, N. C. (1948). Eski Eserler ve Müzelerle İlgili Kanun Nizamname ve Emirler. Milli Eğitim Basımevi.
- Gerçek, F. (1999). Türk Müzeciliği. Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Güzel, E. C. (2006). Türkiye'de 1950-1960 Arasında Kültür Politikaları ve Müzelerle Etkileri. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Yıldız Teknik Üniversitesi.
- İğdemir, U. (1991). Yılların içinden: makaleler, anılar, incelemeler. Türk Tarih Kurumu.
- Karakaya, E. (2016). Türk Mimarlığında Sanayi-i Nefise Mektebi/ Güzel Sanatlar Akademisi'nin Yeri ve Restorasyon Alanına Katkıları (1883-1960). [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Fakültesi.
- Madran, E. (1996). Cumhuriyet'in İlk Otuz Yılında (1920-1950) Koruma Alanının Örgütlenmesi-II. ODTÜ MFD, (16, 1-2), 59-97.
- Mumcu, A. (1969). Eski Eserler Hukuku ve Türkiye. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi. C. XXVI, 3-4.
- Sade, F. Ö. (2005). Türkiye'de Tasarlanmış Müze Yapıları. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Teknik Üniversitesi.
- Şakiroğlu, M. H. (1992). BAYUR, Yusuf Hikmet, (1891-1980) Türk devlet adamı ve tarihçi. TDV İslâm Ansiklopedisi. Erişim 28 Şubat 2019, <https://islaman-siklopedisi.org.tr/bayur-yusuf-hikmet>, 282- 283.
- TBMM Zabıt Ceridesi. (1934). 4 (23).
- T.C. Kültür Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü arşivi envanteri yayınlanmamış terfi tezleri (1936-1985).
- Yıldız, Ş. K. (2010). Kültürel Miras ve Koruma Bağlamında Erken Cumhuriyet Dönemi Kültür Politikaları. [Uzmanlık tezi]. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü.